

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) ור"ה כה: סנהדרין (א:יג:). (ב) [קידושין נז. ע"ז כט: וזמס: ע: חולין יא.]. (ג) מנחות סו., (ד) שם נט: [חוסף' מנחות פ"א, ה] גרסות ט. פסחים קכ: וזמס: נז: מנילחא דר"י פרשת גא, (ו) סוטה מט., (ז) ויקרא יד ד, (ח) ר"ה כז., (ט) עיין ויקר"ש ריש פרשת ויקהל, (י) פסחים קכ. [ע"י חוספות וזמס: נז: ד"ה ואיעיני' אימא (השני)], (כ) עיין רש"י לקמן ל: ד"ה מצפרא, (ל) [גרסות דף ו: וע"ע סנהדרין לה.].

הגהות חב"ח

(א) גמ' משמח רבן גמליאל הזקן בטל: (ב) תוס' ד"ה ולהקטר חלסים דכתיב כל וכו' אלל אס לא שלטה צהן האור אין נמשכין: (ג) שם ד"ה הקורא וכו' אמר רב אחדבוי ביו"ט שחל להיות בשבת שאלמלא שבת אין נביא במנחה ולרין לומר כו' נמנחה בשבת לאו דוקא נביא כל"ל ומיעוט כשחל ביו"ט נמחק: (ד) [ומכ"י רש"י ד"ה שלא יסב על גבי המטה וכדו'. אלף און:]

תורה אור השלם (א) כפר לעקד ישראל אשר פדית יי ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונפטר דהם דהם: [יברים כא, ח]

(ב) זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן: [ויקרא יד, ב]

(ג) צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה היא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו: [ויקרא יד, ב]

(ד) ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד: [שמות כה, ל]

(ה) ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מדרים יאכלוהו: [שמות יב, ח]

(ו) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והפיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אנעשה שפטים אני יי: [שמות יב, יב]

(ז) ואתה פה עמד עמדי ואנצברה אל"ך את כל המצודה והתקים והמשפטים אשר תלמודם ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה: [דברים ה, כח]

(ח) בעלתי ההרה לקחת לוחת האבנים לוחת הכרית אשר פרת יי עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה להם לא אכלתי ומים לא שתייתי: [דברים מ, ט]

(ט) ואנכי עמדי בהר פנים הראשנים ארבעים יום וארבעים לילה וישמע יי אלי גם בפעם ההוא לא אבה יי השותת: [דברים יג, י]

הגהות וצינוים
[6] "וסילוק בזיכין" ליתא בכתיי וכמה ראשונים, וכ"ה ישר (דק"ס ע"ש): **[7]** בכתיי נוסף **אפילו** (וכ"ה במנחות): **[ג]** [צ"ל **לפני תמיד** (שמות כה) וכן איתא במנחות במשנה ובברייתא צט ע"ב וכן איתא בתוספתא] (גליון): **[7]** [הג"י במנחות צט ע"ב שלא יי"ן] (גליון), וכן הוא בגליון הש"ס כתיי דצריך להגיה כאן שלא יי"ן, וכ"ה בגמ' כתיי: **[8]** בכמה כתיי ליתא "קראה אחד" וכ"ה ישר מאד, אלא שבגמ' בציון המשנה איתא גם בכתיי אלו (דק"ס), ואולי צ"ל **קוראה** אחד (שנויי נוסחאות במשניות): **[9]** בכתיי נוסף **הזקן**, וכן בסמוך: **[1]** "בשני ובחמישי" ליתא בכתיי, ונדצ"ל שיהו קורין בהן (ממ"ג, וע"י רש"ש): **[10]** בכתיי איתא ובביק **מפרש טעמא** והכא וכו': **[ט]** בריש"י שבריי"ף דראשי חדשים אינו **אסור רק לנשים** וחול המועד נמי (וע"י רש"י לקמן כב ע"ב ד"ה ר"ח): **[11]** [צ"ל **נקטריין יעב"ן**] (גליון), עיי"ש וברש"ש: **[12]** יש להוסיף מברך **כל אחד אחד** (בה"מ), וע"י ר"ן:

שנותנין על שמי המערכות שנאמר (ויקרא כד, י) ונתת על המערכת לצונה וזה [שמות כה, כט], שמי כפות מלאות לצונה דכתיב (ויקרא כד) ונתת על המערכת לצונה וזה [שבת קלג:], הישגה. מערכות שגמרו שם צננת זו. **שלא יי"ן** [לדלמא שו"דחן בלא דחם. דלון תמיד אלף שלף ילין שולחן לילה אחד גלף להם. משום דעמד הישן שחרית מעט בשלחן והחדש ערביה מעט קרי ליה תמיד (מנחות צט:)]. **ודלא בר' אלעזר בן עזריה**. צפרק צמח (פסחים קכ:) דלאמר מלאווימא אכילת פסח עד חלות וכו' לא [פסחים עא.]. דנפקא ליה מקרא דאכילת פסח עד חלות וממלות היו נותר והאי דכתיב לא חומירו ממנו עד בקר לשריפה אמא דעד בקר לאו בר שריפה הוא דכתיב פס"ק דגרבות (ט), ר"א בן עזריה אומר צערב אחת וזנח השמש אחת אוכל מועד לאתן ממלצים אחת שורף רשבים שם קכ:]. **בשבת במנחה**. משום יושבי קרנות, יושבי חניות כל ימות החול עוסקין בסמורה ואין קורין צשני ועממישי מקון צגיניהו קריאה ימירה [ביק פב.]. **משמח רבן גמליאל** הזקן בט"ז כבוד תורה. שעד שמח הוא היה צריאות צעולס ולא היו למדיין מורה אלף מעומד משמח הוא יחד חולי לעולס והולכרו ללמוד מורה מיושב [פוסה מט.].

הקורא למפרע

משפט ביום. דכתיב והיה ציום הנחילו את צניו (דברים כה) ואורעה כל הפרשה כולה להיות דין צמס' סנהדרין צפ' אחד דיני ממונות (דף לד:): **לטהרת מצורע**. צנפרים ועץ ארז ואוזב ושיי תולעת": **דאמר מר קצירה וספירה בלילה**. וילין לה צמס' מנחות מקראי:

כל הלילה עד הבוקר. על מוקדה על

המוצא כל הלילה עד הצוקר: ובר'

יוסי. דאמר צמסכת מנחות אפילו סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערביה אף זו היחה תמיד ומהו תמיד שלא ילין שולחן גלף להם **אכל לרצנן טפחו של זה מסדר צנד** טפחו של מסלק:

הדרן עלך הקורא למפרע

הקורא

עומד ויושב. אס רלח יושב:

עומד אס רלח יושב:

קראוה שנים. יחד ינלו ולא אמרינן אין שני קולות נשמעין כחדס"ו: **לא יברך**. **אין לברך לצרך**: **בשני ובחמישי בשבת ובשבת במנחה**. עורא חיקן שיהו קורין צשני וצחמישי"ו **צצצא קמא**" צפרק מרוצה (דף פב.) והכא אשמעינן דשלשה הן כהן ולוי **וישראל: ואין מוסיפין עליהן**. **שלא יקשה לצזור מפני שהן ימי מלאכה ושבת צמנחה סמוך למשיכה הוא שהרי כל היום היו רגילין לדרוס"ו**: **ואין מפטירין**. משום האוי טעמא גופיה: הפותח והחותם. צגמ' מפרש: ואין מוסיפין עליהן. צראשי חדשים"ו וחול המועד נמי איכא ציטול מלאכה דמלאכת דצר האצד מותרת: **גמ' מה שאין בן בתורה**. שאין קורין צחורה צצור מיושב: **בביבול**. נאמר צהקצ"ה כצאדס שיכול להאמר צו כן: **שלא ישב על גבי המטה (ד)**. אלף או שיהס על גבי המטה או שיהס על גבי קרקע: **ויזמר**. מפי הגצורה: **יושב ושונה**. שנית לצדו מה שלמד: **רבות**. דצרים רכיס ונוחיס שאדס מהיר לשמענן: **וצלנד**

פרק שני מגילה

כא.

ולחקטר חלבים (ג) כל הלילה עד הבוקר. והיינו דוקא שנענעלו האצרים קודס חלות ששלטה צהן האור אלל אס לא משלה צהן אין נמשכין"ו אחר חלות כדאמר ר' יוחנן סוף פ"ק דיומא (דף כ:): **לאתויי אכילת פסחים ודלא ברבי אלעזר ב"צ**. מ"מ נראה דהלכה כר' אלעזר דהא איכא סתמא צערצי פסחים (פסחים קכ: ושם) דקאי כוותיה דתנן הפסח אחר חלות מטמא את הידים וכן משנה צאזכו מקומן (וזמס דף נ:.) וסתמא צסוף פ"ק דצרכות (דף ט.) גצי מעשה וצאו צניו של רצן גמליאל מצית המשחה וכו' אמר להס כל מה שאמרו חכמים עד חלות מנותן עד שיעלה עמוד השחר ואילו אכילת פסחים לא קחמי ומוקי לה כראצ"ע דאמר עד חלות וא"כ לרין למהר לאכול מנה צלילי פסחים קודס חלות ואפילו מנה של אפיקומן שהרי חיוב מנה צומן היה היה דלאורייתא"ו אלל צהלל של אחר אפיקומן אין להחמיר כל כך שהרי מדרצנן הוא:

הדרן עלך הקורא למפרע

הקורא. ואין מפטירין בנביא.

קשיא לר"ת דהא צפרק

צמה מדליקין (שצח דף כד. ושם) אמר רצ אחרצוי (ג) שאלמלא שבת אין נציא צמנחה ציום טוצ שחל להיות צצנח ולרין לומר דהאי דקאמר החס דמפטיר צנציא צמנחה צצנח כשחל ציו"ט לאו דוקא נציא אלף רוצה לומר צכחוציס כדאמרינן פרק כל כחצי (שס קטז:.) צנהרדעא פסקי סדרא צכחוציס צמנחה צצנחא ופסקי היינו הפטרה ומקומות יש שנוהגין לעשות כן והטעם שמפטיר צמנחה צמענית ולא צשחרית"ו משום דכתיב זה שמרו משפט ועשו דצקה (ישעיה ט) ולאגרא דמענימא דצקתא"ו לעת ערצ ומס"ה נכון לאומרו צערב אחר שעשו דצקה:

הפותח והחותם בתורה מברך לפניה ולאחריה. קשיא אמאי חנא הך מילתא כגיא וי"ל דהוה סלקא דעתך דכל דטפי מילתא מחצירה מצרך"ו לפניה ולאחריה מש"ה אנטריך למחני צכולהו:

אלמלא מקרא כתוב. קשיא שיש אלמלא שרוצה לומר אילו לא כגון הכא וכגון אלמלא אגרות הראשונות (לעיל דף צ:.) וכן הרצה ויש אלמלא שרוצה לומר אילו היה אלמלא נגדזה לחנייה מישאל ועזריה (כחוצות דף לג:) וכן אלמלא לוי אחת וכו' (לקמן דף כד:) ומאי שנא ואומר ר"ת דהיכא שיש אל"ף צסוף אלמלא רוצה לומר אילו לא והיכא דכתיי אלמלי ציו"ד רוצה לומר אילו היה:

חנא

עין משפט

נר מצוה

נז א מיי פ"ו מהלכות חמדיין הלכה ו סמג עשין ר טוש"ע א"ח סימן מטס סעיף א:

נח ב מיי פ"ח מהל' קרנן פסח הלכה יד

סמג עשין רכז:

א ג מיי פ"ב מהלכות מגילה הלכה ו סמג עשין מד"ס ד טוש"ע א"ח ס' תרל סעיף א:

ב ד מיי פ"ב מהלכות חפלה הלכה טז טור

ש"ע א"ח ס' קלה סעיף א:

ג ה מיי שם טוש"ע א"ח סימן חכג סעיף א:

ד ו מיי שם טוש"ע א"ח ס' תרסג סעיף א:

ה ז מיי שם טוש"ע א"ח ס' תפס סעיף ג וסי'

תלד סעיף א:

ו ח מיי שם טוש"ע א"ח סימן תרכא סעיף א:

ז טי מיי שם טוש"ע א"ח ס' רפצ סעיף א:

ח ב מיי שם הלכה ב

טוש"ע שם סעיף ד וסי'

תפס סעיף ג וסימן תלד

סעיף א וסי' תרכא סעיף א:

ט י מיי שם הלכה יא

טוש"ע א"ח ס' קמח סעיף א:

י מ מיי פ"ד מהלכות

ת"ת הלכה ב טוש"ע י"ד

ס' רמו סעיף ט:

יא ב מיי שם:

גליון הש"ס
גמ' אלמלא מקרא כתוב. ר"ה דף יז ע"ב סוטה דף יג ע"ב:

גליון הש"ס
גמ' אלמלא מקרא כתוב. ר"ה דף יז ע"ב סוטה דף יג ע"ב:

רבינו חננאל

אשר שברו אויבי היהודים וגו' לקריאת ההלל שנאמר זה היום עשה ה' לתקיעת שופר שנאמר יום תרועה יהיה לכם למוספין שנא' ביום צוותו את בני ישראל ואיתקש תפלת המוספין למוספין לנטילת לולב שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'. (פירוש) לודוי הפרים ולודוי המעשר ולודוי יוה"כ לסמיכה לשחיטה ולתנופה ולכפרה ולהגשה לקמיצה ולהקטרה למליקה ולהזאה להשקאת סוטה לעריפת העגלה לטהר את המצורע אלו כולן כשרים כל היום. כל הלילה כשר לקצירת העומר חלבים ואימורין זה הכלל דבר שמוצתו ביום כשר כל היום לאתריי סידור בזיכין ובר' יוסי דתניא ר' יוסי אומר אפילו סילק לחם הפנים הישנה שחרית וסידר החדשה ערבית אין בכך כלום ומה אני מקיים לחם הפנים לפני תמיד שלא יליק שלחן בלא לחם: כל דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה לאתויי אכילת פסחים ודלא כר' אלעזר בן עזריה דתני עד

חצות: ירושלמי דבר שדוחה את השבת ביום מהו שידחו מכשיריו בלילה והתנינן העמידו ערשה חביתין לעשות חביתין תיפתר בחול. תני ר' אחא זה סדר התמיד לעבודת בית אלהינו בין בחול בין בשבת:
הדרן עלך הקורא את המגילה

חצות: ירושלמי דבר שדוחה את השבת ביום מהו שידחו מכשיריו בלילה והתנינן העמידו ערשה חביתין לעשות חביתין תיפתר בחול. תני ר' אחא זה סדר התמיד לעבודת בית אלהינו בין בחול בין בשבת:

הדרן עלך הקורא את המגילה

הקורא את המגילה עומד ויושב יצא. תנא מה שאין כן בתורה שנאמר ואתה פה עמד עמדי ואמר רב מנין לרב שלא ישב ע"ג מטה ותלמיד ע"ג קרקע וישנה שנאמר ואתה פה עמוד כלומר התלמיד כמו הרב: ת"ר מימות [משנה] ועד ר"ג היו למדין תורה מעומד משמח ר"ג ירד חולי לעולם והתחילו לישב ולשנות והיינו דתנן במס' סוטה משמח ר"ג בטל כבוד התורה: **כתוב אחד** אומר ואשב בהר ארבעים יום וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי בהר. ואסיקנא רכות מעומד וקשות מיושב: מתני' קראה אחד את המגילה או קראוה **שנים ביחד יצאו**.

ליקוביי רש"י. **משפט ביום**. נפקא לן סנהדרין (לד:.) מוהיה ציום הנחילו את צניו ציום אחת מפיל נחלות כו' נ"ה כה:]. **כפרה כתיב בה**. כפר לעמך ישראל (דברים כה) **מיום היצאס [ונספרין]** [קידושין עג:]. **ביום טהרתו**. מלמד שאין מטהרין אותו צלילה **ביום**. דכתיב (ויקרא כג) מיום היצאס [ונספרין] [ד'מקמי הנאה דציום אף על גב דמיום היצאס תספרו כתיב דמשמע אחר הנאה תספרון] דהא מיום היצאס כתיב ולא משעת היצאס כיון דהשכה מצערב יום היצאס הוא [דהיום הולך אחר הלילה] [מנחות סו.]. **בזיכין**. שנותנים צהס לצונה ושמים היו לשני קומתי לצונה וכו'. **אומר אחד אחד** אומר ואשב בהר ארבעים יום וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי בהר. ואסיקנא רכות מעומד וקשות מיושב: מתני' קראה אחד את המגילה או קראוה **שנים ביחד יצאו**.

עין משפט
נר מצוה

יב א מיי פֿ״צ מהל' חפלה הלכה י טוש״ע א״ח ס׳ קמא סעיף ב:
יג ב מיי שם הלכה יא:
יד ג מיי שם הלכה יג:
טו ד טוש״ע א״ח ס׳ ספח סעיף ב:
טז ה מיי פֿ״צ מהלכות מגילה הלכה ז טור ש״ע א״ח ס׳ תרל סעיף ב:
יז ו מיי פֿ״א שם הלכה ג טוש״ע א״ח ס׳ תרלז סעיף ב:

יח ח מיי פֿ״א מהלכות זכרות הלכה ז טור ש״ע א״ח סעיף ט״ז סעיף ח:

יט ט ו מיי פֿ״א מהל' מגילה הלכה ג טור ש״ע א״ח סימן תרלז סעיף ב:

כ ב מיי פֿ״צ מהלכות חפלה הלכה ג סגנו עשין יט טוש״ע א״ח ס׳ קלז סעיף א:

כא ג מיי שם הלכה ד טוש״ע א״ח שם סעיף ב:

כב ד מיי פֿ״צ מהלכות שקלים הלכה ז:

כג ז מיי פֿ״צ מהלכות פת המצריה הלכה ח:

כד ח מיי פֿ״ד מהלכות כלי המקדש הלכ' כא:
כה ע מיי פֿ״צ מהל' חפלה הלכה ה טור ש״ע א״ח ס׳ קלט סעיף ד:

כו פ מיי שם ה״ג טוש״ע א״ח ס׳ קלז סעיף א:

תורה אור השלם

(א) ויהי מה ארצין ויִאמרו לו ריצן ויִרצן אחימעץ הַרְדָּה הַפֶּקֶד ויַעֲבֹד אֶת הַכּוֹשֵׁי׃ [שמואל ב' יח, כג]

(ב) והוא עֵבֶר לַפְּנִיָּהם וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה שְׁבַע פְּעֻמִּים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אֲחֵיו׃ [בראשית לח, יז]

(ג) עֲלֵה הַפָּרָן לַפְּנִיָּהם פָּרְצוּ וַיַּעֲבֹדוּ שָׁעַר וַיָּצְאוּ בוֹ וַיַּעֲבֹד מִלְּקָם לַפְּנִיָּהם וַיִּן בְּרֹאשִׁים׃ [מלכה ב, יז]

(ד) בַּדְּבָר הַזֶּה שְׂמִיָּם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל צָבָאָם׃ [תהלים לח, יז]

(ה) דָּבַר אֵל אֶתְּךָ וְאִמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהַעֲלֶהְךָ אֶת הַתָּרֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוּחָה וַיֵּאֱדָר שְׁבַעַת הַיְּצִוֹת׃ [במדבר ח, כז]

(ו) צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרָתְךָ אֵלֵיהֶם אֵת קֶרְבִּי לְחִמִּי לְאִשֵּׁי רִיחַ יִחַדְתִּי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֲדוֹ׃ [במדבר כח, כז]

רבינו הננאל

תנא מה שאין כן בתורה:
ת"ר [בתורה] אחד קורא ואחד מתרגם ובלבד שלא יהו שנים קורין או שנים מתרגמין. ובנביא אחד קורא ושנים

מה שאין כן בתורה. פירוש שאין קורא אלא אחד מכאן קשיא למה שפירש רבינו משולם צפרק קמא דצנא צתרא **(דף טו. ושם)** וצהקומץ רצה **(מנחות דף ל. ושם)** דשמונה פסוקים שצתורה יחיד קורא אותן פירוש יחיד קורא אותן שלא יקרא שליח

צבור עמו צפרשת ויעל משה כשחותמין את התורה וקשיא שהרי צימיהם לא היה שליח צבור קורא עממם כדאמר הכא ועכשיו נמי לא התקינו אלא שלא לצי"ש מי שאין יודע לקרות לכך נראה כמו שפירש רש"י צהקומץ יחיד קורא אותן לצדו ולא יהיו שנים מפסיקין וקוראין צאותן שמונה פסוקים^[כ] שמתחילין מויעל לפי שהוא תחילת הפרשה^[כ]:
ובמגילה אפילו עשרה קורין ועשרה מתרגמין. רש"י מוחק **(ה)** מתרגמין לפי שאין מתרגמין תרגום צמחוצים וצחנם מחקו דודאי יש תרגום אצל לא עשאו יחונתן אלא מימי התנאים נעשה^[כ].

כנגד תורה נביאים וכתובים. קשה דהא לקמן **(דף כג.)** אמר כנגד **(ו)** שומרי הסף וי"ל דהתם לא היו עיקר התקנה דהא לא תקנו ארצעה כנגד הא שלשה שומרי הסף וסריס אחד ואיתא צירושלמי^[כ] איכא סריס אחד שיושצ ומתק^[כ] ההלכות ומעמידן על עקנן ואפ"ה לא תקנו כנגדו ש"מ דעיקר התקנה לא היתה אלא כנגד תורה ונביאים וכתובים.

אין פוחתין מעשרה פסוקים בבהב"ג. וא"ת והרי פרשת עמלק דליכא אלא תשעה פסוקים י"ל דשאיני פרשת עמלק דסידרא דיומא הוא^[כ] ומפסיק ענינא ציה ומש"ה אין לחוש דהכי נמי אמרינן לקמן **(דף כג.)** דאין מפטירין פחות מכ"א פסוקים והיכא דסליק ענינא קורין שפיר צפחות:

אין

פוחתין מו' פסוקין בבית הכנסת וידבר עולה מן המנין הני עשרה כנגד מי **א"ר** יהושע בן לוי^[כ] כנגד עשרה במלנין שבבית הכנסת רב יוסף אמר^[כ] כנגד עשרת הדברות שנאמרו לְמוֹשֶׁה בְּסִינִי **(י'** רבי לוי אמר כנגד עשרה הילולין שאמר דוד בספר תהלים)^[כ] ורבי יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם הי נינהו ויאמר דבראשית הני תשעה הוו בראשית נמי מאמר הוא דכתיב **(י'** בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם אמר רבא^ר ראשון שקרא ד' משובח שני שקרא ד' משובח שלישי שקרא ד' משובח ראשון שקרא ד' משובח דתנן ^[כ] בשלש קופות של שלש ^[כ] סאין שבהן תורמין את הלשכה והיה כתוב עליהן אב"ג^[כ] לידע איזו מהן נתרמה ראשון להקריב ממנה ראשון שמצוה בראשון אמצעי שקרא ארבעה דתניא^[כ] אל מול פני המזורה יאידו ימלמד שמצדד פניהם כלפי נר מערבי ונר מערבי כלפי שכניה ואמר רבי יוחנן^[כ] מכאן שאמצעי משובח ואחרון שקרא ארבעה משובח משום ^[כ] מעלין בקדש ולא מורידין^[כ] רב פפא איקלע לבי כנישתא דאבי גובר וקרא ראשון ארבעה ושבתיה רב פפא: אין פוחתין מהן ואין מוסיפין^[כ]: תנא הפותח מברך לפניה והחותם מברך לאחריה **"והאידינא** דכולהו מברכי לפניה ולאחריה היינו מעמא דתקינן רבנן גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין: בראשי חדרשים ובחולו של מועד קורין ארבעה וכו': בעא מיניה עולא בר רב מרבא פרשת ראש חודש כיצד קורין אותה^[כ] צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי דהויין תמניא פסוקי היכי נעביד ניקרי תרי תלתא תלתא פסוקין פשו להו תרי ^[כ] ואין משיירין בפרשה פחות משלשה פסוקין ניקרי ארבעה ארבעה פשו להו שבעה וביום השבת הויין תרי ובראשי חדשיכם הויין חמשה היכי נעביד ניקרי תרי מהא וחד מהנך אין

והרא"ש ליתא ועמ"ש הטור סימן תרצב בשם רב עמרם [גליון: **[א]** בכת"י וראשונים **לעמו ישראל** ^[א] [מלחא דרבי לוי ליתא ברב אלפס וברא"ש וכן מוכרח דלא גרסינן לוי למי שנותן עין עינוו ברי"ה לב ע"א הלולים טובא הוו וכו'] [גליון] וכן ליתא בכת"י: **[ב]** [עיי' יומא סב ע"א סד ע"א] [גליון] שם נוסף **ותניא א"ר יוסף למה כתוב עליהן אב"ג** לידע. וכ"ה בכת"י ועיי' טו"א: **[ג]** [במנחות צח ע"א איתא רבי נתן] [גליון: **[א]** במקום הציזן שלפנינו צ"ל הפותח והחותם בתורה וכו' (ממ"ז) וכ"ה בכת"י: **[ב]** בכת"י ובכל הדפוס' הגירסא **ולמאן** דאמר מערב ומזרח מונחין משום דהוי מערבי דהני כלפי מזרח, ומהרש"א הגיה כלפינו עיי"ש, ועיי' רש"י שבת כב ע"ב ד"ה נר וטו"א ד"ה ואמצעי דולג: **[ג]** נראה להוסיף ומה (רש"ש ע"ש): **[מ]** [ועיי' תוספות שבת קטו ע"א ד"ה ובידו וכו'] ולכאורה מסוגיא דהתם תיובתא כלפי סנווראתה דרש"י הכא דמוחק ומצוה ליישב [גליון: **[ג]** **ומסרם**, רש"א [גליון: **[א]**

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

ובלבד שלא יהא אחד קורא ושנים מתרגמין. וכל שכן שאין שנים קורין וטעמא משום דתרי קלי לא מישתמע^[כ]:
ובנביא אפילו אחד קורא ושנים מתרגמין. שהתרגום אינו אלא להשמיע לנשים ועמי הארץ שאין מכירין צלשון הקודש^ו והתרגום הוא לעז הצבליים ובתרגום של תורה צריכין אנו לחזור שיהו מציינן את המלות אצל צשל נביאים לא קפדי עלייהו כולי האי: ועשרה מתרגמין. **(ג)** לא גרסינן שאין תרגום צמחוצים: ויעבר את הבושי. ויקדם את הכושי: מקטרויא. מקוס: **מונ"ח.** על מקרא **מגילה ושעשה נסים ושהמינו: וידבר עולא מן המנין. וידבר ה' אל משה לאמר לע"פ שאין ללמוד ממנו כלום^[כ]:**

בראשית נמי. דמשמעוי צשמים וצאלץ **(ד)** דכתיב דצבר ה' שמים נעשו וצרות פיו כל צבאס: מאמר הוא. אף הן צמאמר נצראו: נר מערבי. הוא נר אמצעי למאן דאמר נרות צפון ודרום מונחין הוי אמצעי משוך קינמאל כלפי מערב חוץ משאר נרות דלמאן דאמר מערב ומזרח מונחין לא משום דהוי מערבי השני^[כ] כלפי מזרח הכי איתא צמנחות: תורמין. כהנים את הלשכה ונותין משקלי שנה זו לתוכה לקנות מהן קרצנות צבור לכל השנה: א"ל מו"ר פני המזורה יאידו שבעת הנרות. למול פני נר שצנוף המנוח^ה שהוא אמצעי היה מאלד פני ששה הנרות: ראשון. מן שלשה שקרא ארצעה פסוקים משוצה וכן שני וכן שלישי אס לא עשה הראשון ועשה השני או אס לא קראו לא הראשון ולא השני ארצעה פסוקים וקרא אותן השלישי משוצח ואס יש להן ריוח צפרשה וקראו כל אחד ארצעה פסוקים כולן משוצחין: **משום הנכנסין. שאס יכנס אדם לצית הכנסת אחר שצירן ראשון ואס לא ישמע את האחרים מצרכין יאמר אין צרכה צתורה לפניה: ומשום היוצאין. ולא שמעו את הכותם מצרך לאחריה והראשונים לא צרכו יאמרו היולאים אין צרכה צתורה לאחריה: כיצד קורין. צד' צני אדם: אין משיירין בפרשה כו'. לקמן מפרש טעמא ואין מתחילין נמי לקמן אמרינן לה ומפרש טעמא: ליקרי**

והרא"ש ליתא ועמ"ש הטור סימן תרצב בשם רב עמרם [גליון: **[א]** בכת"י וראשונים **לעמו ישראל** ^[א] [מלחא דרבי לוי ליתא ברב אלפס וברא"ש וכן מוכרח דלא גרסינן לוי למי שנותן עין עינוו ברי"ה לב ע"א הלולים טובא הוו וכו'] [גליון] וכן ליתא בכת"י: **[ב]** [עיי' יומא סב ע"א סד ע"א] [גליון] שם נוסף **ותניא א"ר יוסף למה כתוב עליהן אב"ג** לידע. וכ"ה בכת"י ועיי' טו"א: **[ג]** [במנחות צח ע"א איתא רבי נתן] [גליון: **[א]** במקום הציזן שלפנינו צ"ל הפותח והחותם בתורה וכו' (ממ"ז) וכ"ה בכת"י: **[ב]** בכת"י ובכל הדפוס' הגירסא **ולמאן** דאמר מערב ומזרח מונחין משום דהוי מערבי דהני כלפי מזרח, ומהרש"א הגיה כלפינו עיי"ש, ועיי' רש"י שבת כב ע"ב ד"ה נר וטו"א ד"ה ואמצעי דולג: **[ג]** נראה להוסיף ומה (רש"ש ע"ש): **[מ]** [ועיי' תוספות שבת קטו ע"א ד"ה ובידו וכו'] ולכאורה מסוגיא דהתם תיובתא כלפי סנווראתה דרש"י הכא דמוחק ומצוה ליישב [גליון: **[ג]** **ומסרם**, רש"א [גליון: **[א]**

והרא"ש ליתא ועמ"ש הטור סימן תרצב בשם רב עמרם [גליון: **[א]** בכת"י וראשונים **לעמו ישראל** ^[א] [מלחא דרבי לוי ליתא ברב אלפס וברא"ש וכן מוכרח דלא גרסינן לוי למי שנותן עין עינוו ברי"ה לב ע"א הלולים טובא הוו וכו'] [גליון] וכן ליתא בכת"י: **[ב]** [עיי' יומא סב ע"א סד ע"א] [גליון] שם נוסף **ותניא א"ר יוסף למה כתוב עליהן אב"ג** לידע. וכ"ה בכת"י ועיי' טו"א: **[ג]** [במנחות צח ע"א איתא רבי נתן] [גליון: **[א]** במקום הציזן שלפנינו צ"ל הפותח והחותם בתורה וכו' (ממ"ז) וכ"ה בכת"י: **[ב]** בכת"י ובכל הדפוס' הגירסא **ולמאן** דאמר מערב ומזרח מונחין משום דהוי מערבי דהני כלפי מזרח, ומהרש"א הגיה כלפינו עיי"ש, ועיי' רש"י שבת כב ע"ב ד"ה נר וטו"א ד"ה ואמצעי דולג: **[ג]** נראה להוסיף ומה (רש"ש ע"ש): **[מ]** [ועיי' תוספות שבת קטו ע"א ד"ה ובידו וכו'] ולכאורה מסוגיא דהתם תיובתא כלפי סנווראתה דרש"י הכא דמוחק ומצוה ליישב [גליון: **[ג]** **ומסרם**, רש"א [גליון: **[א]**

אמצעי משובח מן המזורה. אחרון משובח מעלין בקודש ולא מורידין. שיבח רב פפא לראשון שקרא ד'. הפותח מברך לפניה וחותם לאחריה בלבד: **בר"ח** ובחוש"מ קורא ד' ומיבעיא לן פרשת צו שהיא ח' פסוקים האריך

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [ר"ה כו. תוספתא פ"א, **[ג]** פסחים ז: קטו: סוכה לט. מנחות לה: נדה סג, **(ג)** מסכת סופרים פרק י"ד ה"ה ע"ש, **(ד)** [צרכות נט. ס: **[ז]** מעלות ז, **(ה)** [לקמן כד.], **(ו)** [צ"ק פג.], **(ז)** [ר"ה לז.], **(ח)** [שס.], **(ט)** יומא סב. סד. שקלים ה., **(י)** מנחות נח: כ, **(כ)** [לעיל ט: וש"נ], **(ל)** כעיי"ז הענית כו, **(מ)** ד"ה כו, **(נ)** עיי' לעיל יח, **(ס)** עיין פסחים מב. ובממ"ז רע"ע במהרצ"ח, **(ע)** [עיי' תוספות צ"צ טו. ד"ה שמונה כו' צאלרו יוחת] רע"ע תוס' מו"ק כז: ד"ה בבליכה, **(פ)** סנהדרין פ"א ה"ב, **(ף)** קושית התוס' והתרומם איתא בירושלמי דמכילתין פ"ד ה"ב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' עשרה קורין (ועשרה מתרגמין) חל"מ וי"צ ס"א אין זה: **(ב)** שם צשלס קופות של שלש סאין תורמין כל"ל ומינת שבהן נמחק: **(ג)** רש"י ד"ה ועשרה מתרגמין. י"צ עיין לעיל דף ג ע"א: **(ד)** ד"ה צראשית וכו' וצאנן מאמר הוא אף הן במאמר נבראו דכתיב דצבר וכו' כל צבאס הס"ד ואח"כ מה"ד ראשון מן שלשה וכו' משונחין הס"ד ואח"כ מה"ד תורמין את הלשכה דכהנים נותנין וכו' לכל השנה הס"ד ואח"כ מה"ד אל מול וכו' ששה הנרות מערבי וכו' צפרשה וקראו כל אחד ארצעה פסוקים כולן משוצחין: **משום הנכנסין. שאס יכנס אדם לצית הכנסת אחר שצירן ראשון ואס לא ישמע את האחרים מצרכין יאמר אין צרכה צתורה לפניה: ומשום היוצאין. ולא שמעו את הכותם מצרך לאחריה והראשונים לא צרכו יאמרו היולאים אין צרכה צתורה לאחריה: כיצד קורין. צד' צני אדם: אין משיירין בפרשה כו'. לקמן מפרש טעמא ואין מתחילין נמי לקמן אמרינן לה ומפרש טעמא: ליקרי**

ליקוטי רש"י

[נרפס בסוף המסכת]

הגהות וצינונים

[א] "ובהלל" ליתא בכת"י וראשונים, ועיין מאירי: **[ב]** בכת"י נוסף כו': **[ג]** בכת"י וראשונים חייב לברך, ועיין מאירי: **[ד]** [גירסת רב אלפס א"ר יוחנן ברוך וכו' ועיי' ג"כ בהרא"ש] [גליון: **[ס]** [ברב אלפס

מג' דינים אלו חל החיוב על אחד אלא דרין הוא דאינו נאמר אלא בעשרה.

וה"נ פ"ז נבין הכי דאם נאמר דרין פסול שאוב הוי כ"כ פסול דלא חל שם מים והוי כמו חסרו המים, וא"כ הא לא חל שם מקוב כלל, וא"כ לא שייך בזה דרין דרובו כטלו שיתשכ ע"י זה שם מקוב ומדחזין דמהני רוב מים כשרים ומיעוט שאובין מוכח מזה דהוי שפיר שם מים עלי' אלא דחלה עלי' דין פסולות לענין עשיית המקוה וע"כ מהני בזה דין רובו כטלו דמיעוט הפסולין ממערפי לרוב מים הכשרים ע"י דין דרובו כטלו ונעשה מקוב בידי שמים.

(ב) אמנם דין זה הוא דוקא לענין חלום שם מקוה טהרה של מ' סאה ע"י הדין דרובו כטלו, אולם בשם מקוה שלמה של מ' סאה דכבר חלה עלי' שם מקוה ונפלו עליה רוב מים שאובין אט פסולין המקוה, ביאור של זה הדין הוא דהע"ג דחלה בם מקוה מ"מ כיון דיש כאן רוב מים שאובין או מחלה על מחלה לחד לישנא ביבמות דף פ"ב הוא חלום דין פסולות או משום הדין דביטול דרוב או ע"י דאולגין בחר רובא דראבא לקמן, ובהו שקל ומרי הראב"ד ז"ל ויסוד ספקוהו הוא מדקשלו וטרו גמ' יבמות דף פ"ב דגביה נקח סאה ונעל סאה אס במחלה על מחלה נמי נפסל או דוקא ע"י רוב והראב"ד מפרש דקאי לענין שאובין כרי חזין דמקוה שלמה נפסלת ע"י רוב מים שאובין וע"כ נסחפק דאפילו אס לא נעל ב"כ פסול ע"י רוב שאובין או מחלה על מחלה וגם מדחזין ממחתיין דמשנין שפלו עליו רוב נוטפין מהני לענין הדין שלריכא אשבורן כרי חזין דיש מור דין גבי מקוה דאפילו נעשית בהכשר מ"מ נפסל ע"י רוב מים פסולין לחד לישנא או מחלה על מחלה לאידך לישנא.

(ג) והנה עיין בספר חידושי חייס הלוי דמחרן קושית הר"ן דמקשה מ"ש דלענין דין כ"כ נשארע דרין משני אפילו דרבו עליו נוטפין ומטהר בכ"כ דרין משני, ולענין אשבורן נגרעה מדינה ע"י רוב נוטפין ואינו מטטר בזוחלין כרין משני אלא דוקא באשבורן כרין מקוה, ומירן מו"ר קדוש ישראל שני חידושים א' דמה דמשני יש לו דין שמטהר בכ"כ, ומה ש"ס בן דין שמטהר בזוחלין, יש להסחפק האם הלוי הדין מה שמטהר בכ"כ דרין חיבורן למשני, או לא דאינו הלוי דרין חיבורן למשני אלא דרין מי משני, וכן יש להסחפק דרין מה שמשני מטטר בזוחלין במה הוא הלוי אס דרין חיבורן למשני או דרין המי משני.

והנה ממחתיין דגל שנחלש מהמשני ויש בו מ' סאה ונפל על האדס מטטר הדי חזין דאף דכבר נחלש מחיבורן בכ"כ מטטרין בזוחלין, כרי חזין דרין מה שמטהר בזוחלין הלוי דרין מי משני ולא דרין חיבורן למשני, ומה דלרין דוקא מ' סאה ואש"כ דמשני לרעת הכנה מהראשונים אין לרין מ' סאה אף לאדס, חזין דמה שמטהר בכ"כ הלוי דוקא במה שהמה מחוברין למשני.

ולפ"ז כרי ניחא הא דרבו עליו מים שאובין דשוי למקוה לטהר באשבורן ולמשני לטהר בכ"כ, והוא דניחא דגם בעיקר ויסוד דין משני חלוק דין כ"כ מדין זחילה, דלענין זחילה לא מהני כלל מה שימול עליו עלס דין משני ומה דמשני מטטר בזוחלין הוא רק משום דינא דמי מטינוט מטטרין בזוחלין, וגם נעודן מחוברין למשני חיבורן אינו משלה להם כלל להכשר זוחלין ורק דדינס כנחלשו דמטהרין ג"כ בזוחלין, וע"כ כשרנו עליהם מים אחרים, מושיל הרוז לבטל מהס כך דינא דמי מטינוט, דכל דין משני שיש על המים גם בלא חיבורן במשני

בש"ס פ"י דין אחריות, דש"ס דין מכירה יש לו, וכן מלחי כחוס' ישנים שמחללים כן, ואולם כחוס' סוכרים דמחזין דאחריות מהני לענין סיהא חסוב שלו וקנינו דמחזין גם לענין מכירה הוי שלו וחשוב זס כמו בעלים מחילה גם לענין זחילה, ומה שאינו יכול למחור הוא רק דין על הקיץ מחזין, ומה שאינו יכול למחור הוא רק דין על הקיץ מחזין, וע"כ מקשה שפיר דיהי' אחריות מושיל שאינו יכול למחור, וע"כ מקשה שפיר דיהי' אחריות מושיל לענין יניחא ש"ס.

סימן כא.

בענין מקוה שיש בו מ' סאה שנפלו עלי' אס" כמה סאין מים שאובין דכשרה.

(א) כתב הראב"ד בספר בעה"ג בעשר המים וז"ל ומקוה שיש בו מ' סאה שנפלו עלי' אפי' כמה מים שאובין אינו נפסל דמניא הוי בו מ' סאה מחלה בכסף וזמן כחוכו עד שיחזירו המים למראיהם, מדלא קא יתיב שיטורא וקאמר שהוא נותן לחוכו עד שיחזירו למראיהם ש"מ דמקוה שלם אינו נפסל בכמה מים שאובים ואפילו דרובא וכו' עכ"ד.

וכדי לנאר הענין נחקור דביאור של הפסול דמים שאובין אס הוי כ"כ פסול דלא חל שם מים עלי' והוי כמו חסרו המים או כמו מי פירות דלא חל שם מקוה עלי', או לא דלא הוי כמו חסרו המים אלא דהוי שפיר שם מים עלייהו אלא דהוי דין פסול דחל עלי' דין פסול לענין עשיית המקוה דע"י השאובין נעשה שם פסול דלא נעשה המקוה בידי שמים.

ונראה דכור דמדחזין דמהני רוב מים כשרים ומיעוט שאובין מן הסורה וחל עלי' דין מקוה משום הדין דרובו כטלו, כרי מוכח דהוי שפיר שם מים עלי' וכן דחל פסול לענין עשיית המקוה, וע"כ מהני בזה דין רוב כשרים ומיעוט שאובין, דאם נאמר דלא חל שם מים על שאובין והוי כמו חסרו המים ודאי ל"ש הדין דרובו כטלו דהרי חל שם דליכא מקוה כלל, **וכמו** שמשפטי מפי מו"ר קדוש ישראל ז"ע לענין אס מהני רוב מדין רובו כטלו ללרנך עשרה בקריאת הסורה, ובקריאת מגילה, ובחזרת הש"ן, ואמר דככל הדינים האלו חלי במדא סבירא, דיש לתקור בכל אחד מדינים אלו דדיינו מה דבעינן עשרה בכל אחד מהדינים האלו, אס מחיוב של קריאת הסורה ומקרא מגילה וחזרת הש"ן חל על עשרה ביחד דוקא, וכ"כ דליכא עשרה ליכא חיוב כלל של קריאת הסורה ומקרא מגילה וחזרת הש"ן, או לא דנאמר דמחיוב של קריאת הסורה ומקרא מגילה וחזרת הש"ן חל אפילו על אחד אלא דרין הוא דליכא נאחרם אלא בעשרה, ואמר דאם נאמר דמחיוב נעשה דוקא ע"י עשרה ביחד, או ל"ש הדין דרובו כטלו דא ליכא חיוב כלל, ואפילו מיעוט חיוב ליכא, דהרי מחיוב הוא חל דוקא ע"י עשרה, אבל אס נאמר דמחיוב חל אפילו על אחד אלא דרין הוא דליכא נאחרם אלא בעשרה, או שייך דרין דרובו כטלו דהרי ליכא רוב חיוב ומיעוט פסור ודין הוא בכל הסורה כולה דאחרין רובו כטלו.

אמנם איך הוא נאחמ דרין ב' דינים אלו, אס מחיוב נעשה דוקא ע"י עשרה ביחד, או לא דמחיוב חל על כל אחד אלא דרין הוא דליכא נאחרם אלא בעשרה, מור ע"י עיין ויכור בכל אחד מהשלשה דינים אלו לחור, דאין אחר חלי במחזיר, דאפשר דהאחד מהדינים אלו נעשה מחיוב ע"י עשרה ביחד דוקא, וברין השני

אוצר החכמה

תרב. שלא להשהות משקלות ומדות חסרות

שנמנענו שלא להשהות את המשקלים והמאזנים החסרים בביתנו, ואף על פי שלא נשא ונתן במקחנו ובמכרנו בהן פן יהיה לנו למוקש, ועל זה נאמר (דברים כה יג) לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה. וכן לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה. וכן אמרו זכרונם לברכה בבבא בתרא (פט, ב) אסור לאדם שישהא מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו, ואפלו הוא עביט של מימי רגלים.

וכתב הרמב"ם זכרוננו לברכה (בספר המצוות ל"ת רעב), ואל תחשב שיהיו שתי מצות אחר שהן שני לאוין, אמנם באו להשלים דיני המצוה עד שיכללו שני מיני השעור, והם המשקל והמדה, באלו הוא אומר לא יהיה לך שני שעורין לא במדה ולא במשקל, כמו לא תשיף לאחיה נשף כסף נשף אכל נשף כל דבר אשר ישף, שהכל לאו אחד, כי לא בהכפל הלשונות תרבינה המצות כשיהיה הענין אחד, וכן לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר (שמות יג ז). שהן לאו אחד, לפי שהענין אחד אלא שנאמרו לבאור תשלום הענין.

משרשי מצוה זו, וקצת דיניה כמנהגי בספר הזה כתבתי בסדר קדשים תהיו (מצוה רנט) במצות צדוק המאזנים (מצוה רנח) והאזהרה שלא לשקר בהם, ומשם תראה מה שצריך לך בזו.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. ועובר עליה ושוהה משקל חסר או מאזנים חסרות בתוך ביתו, ואפלו לא ישקל בהם לעולם עבר על לאו זה, ואין בו מלקות, לפי שאין בו מעשה, ועוד שאפלו עבר ו שקל בהם לתשלומין נתן * וכבר נודע שאין לוקין אלאו שנתן לתשלומין.

תרג. לזכר מה שעשה לנו עמלק

106709/2018

שנצטוינו לזכר מה שעשה עמלק לישראל, שהתחיל להתגרות בם בצאתם ממצרים, בטרם נשא גוי ומלכה ידו עליהם, וכענין שכתוב (במדבר כד, כ) ראשית גוים עמלק. ותרגומו, ריש קרביא דישראל הוה עמלק, שהכל היו יראים מהם בשמעם הירד הגדולה אשר עשה להם השם במצרים, והעמלקים ברע לבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכל זה ויתגרו בם, והעבירו מתוך כך יראתם הגדולה מלב שאר האמות, וכענין שמשלו בזה רבותינו זכרונם לברכה (פסיקתא רבתי פרשה יב. תנחומא כאן) משל ליורה רותחת שאין כל בריה יכולה לירד לתוכה ובא אחד וקפץ וירד לתוכה, אף על פי שנכוה הקר אותה לאחרים, ועל זכירת ענינם זה נאמר (דברים כה יז) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים.

* ועוד שאפילו עבר ושקל. נ"ב עיין לעיל סימן תטז. (הגהות הבמ"ל)

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. לַתֵּת אֶל לִבֵּנו שָׁכַל
הַמִּצְוָה לְיִשְׂרָאֵל שְׁנֵאוֹי לִפְנֵי
הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא, וְכִי לִפְנֵי רַעְתּוֹ וְעֶרְמַת
רַב נִזְקוֹ תִּהְיֶה מִפְּלִתּוֹ וְרַעְתּוֹ, כְּמוֹ
שֶׁאֵתָה מוֹצֵא בְּעִמְלֶק בִּי מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה
רָעָה גְדוֹלָה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְחִיל הוּא
לְהִזְיָקָם צֹנּוֹ בְּרוּךְ הוּא לֹאֲבֹד זְכָרוֹ מִנִּי
אֶרֶץ וּלְשָׂרֵשׁ אַחֲרָיו עַד כֻּלָּה (עי' ספּהמ"צ
להרמב"ם עשה קפט).

מִדִּינֵי הַמִּצְוָה. מֵה שֶׁאָמְרוּ זְכָרוֹנָם
לְבָרְכָה (מגילה יח, א) שְׁחִיב
זְכִירָה זוֹ הִיא בִּלְבַב וּבִפֶּה (עי' מצוה של),
וְכֵן הוּא בְּסִפְרֵי (ריש פ' בחוקות), זְכוּר אֶת
אֲשֶׁר עָשָׂה וְגו' יָכַל בְּלִבָּהּ, כִּשְׁהוּא
אוֹמֵר לֹא תִשְׁכַּח הָרִי שִׁכְחַת הַלֵּב
אֲמוּרָה, הֵא מָה אֲנִי מְקִים זְכוּר, שֶׁתִּהְיֶה
שׁוֹנָה בְּפִיָּה, עַד כָּאֵן בְּסִפְרֵי. בְּדִי שֶׁלֹּא
יִשְׁכַּח הַדָּבָר, כֵּן תִּחְלֹשׁ אִיכְתּוֹ וְתִחְסַר
מֵהַלְבָבוֹת בְּאֶרֶץ הַזְּמָנִים.

וְאֵל הַזְכִּירָה הַזֹּאת בִּלְבַב וּבִפֶּה, לֹא יִדְעֵנוּ
כִּי זֶמֶן קְבוּעַ בִּשְׁנָה אוֹ בְּיוֹם, כְּמוֹ
שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ בְּזִכִּירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּכָל
יוֹם וּבְכָל לַיְלָה, וְהַטַּעַם כִּי בְּזִכִּירָה הַזֹּאת
עָקֵר הַדָּת, וְכֵמוֹ שֶׁהִרְחִבְנוּ הַדְּבָר עַל זֶה
בְּהִרְבֵּה מְקוֹמוֹת בְּסִפְרֵי, אֲבָל טַעַם זְכִירַת
מֵה שֶׁעָשָׂה עִמְלֶק, אֵינוֹ רַק שֶׁלֹּא תִשְׁכַּח
שְׁנֵאוֹתָו מִלִּבֵּנוּ, וְדִי לָנוּ בְּזֶה לְזֹכֵר הָעֲנִיָּן
פַּעַם אַחַת בִּשְׁנָה אוֹ בִּשְׁתֵּי שָׁנִים אוֹ
שָׁלֹשׁ. וְהֵנָּה בְּכָל מְקוֹמוֹת יִשְׂרָאֵל
קוֹרְאִים סֵפֶר הַתּוֹרָה בִּשְׁנָה אַחַת אוֹ
בִּשְׁתֵּים אוֹ שָׁלֹשׁ לְכָל הַפָּחוֹת, וְהֵנָּה הֵם
יוֹצֵאִים בְּכָף מִצְוָה זוֹ. וְאוֹלֵי נֹאמַר כִּי
מִנְהַגָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּפֶרֶשֶׁת זְכוּר
לְקִרְוֹתָהּ בְּשִׁבְתָּ מִיָּחָד בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה
תּוֹרָה הִיא, וּמִפְּנֵי מִצְוָה זוֹ הוּא שֶׁקִּבְּעוּ

כֵּן, וְהוּא הַשְׁבֵּת שֶׁלִּפְנֵי פוֹרִים לְעוֹלָם,
וְדִין יִהְיֶה לְקִרְוֹתָהּ בְּיוֹם פּוֹרִים, לִפְנֵי
שֶׁהוּא מַעֲנִינּוּ שֶׁל יוֹם, כִּי הֵמָּן הִרְשָׁע
הִנֵּה מִזְרָעוֹ, אֲבָל לְהוֹדִיעַ שֶׁקֵּדֶם נִסֵּי זֶה
נֶצְטוּיֵנוּ בְּזִכִּירָה זוֹ קִבְּעוּ הַפֶּרֶשָׁה קֵדֶם
לְפוֹרִים, אֲבָל סְמִכוּהוּ לְפוֹרִים עַל דֶּרֶךְ
מֵה שֶׁאָמְרוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (ברכות כא, ב)
בְּמִקּוֹמוֹת סְמִכוֹ עֲנִין לוֹ.

וְנִוְדָּהֶגַת מִצְוָה זוֹ בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זֶמֶן
בְּזָכָרִים, כִּי לֵהֵם לַעֲשׂוֹת
הַמִּלְחָמָה וְנִקְמַת הָאוֹיֵב, וְלֹא לְנָשִׁים.
וְעוֹבֵר עַל זֶה וְלֹא זָכַר וְקָרָא בְּפִיו מִעוֹלָם
מֵה שֶׁעָשָׂה עִמְלֶק לְיִשְׂרָאֵל בְּטֹל עָשָׂה
זֶה, וְגַם עֹבֵר עַל לֹא הִבָּא עַל זֶה, שֶׁהוּא
לֹא תִשְׁכַּח, כְּמוֹ שֶׁנִּכְתָּב בְּלֵאוֹן (מצוה
תרד) בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

תרד. לְמַחֲוֹת זִרְעוֹ מִן הָעוֹלָם

שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לְמַחֲוֹת זִרְעוֹ שֶׁל עִמְלֶק
וְלֹאֲבֹד זְכָרוֹ מִן הָעוֹלָם,
זָכַר וְנִקְבָּה, גְּדוֹל וְקָטָן, וְעַל זֶה נֹאמַר
(דברים כה יט) תִּמְחָה אֶת זְכָר עִמְלֶק,
שֶׁבְּכָלֵל זְכָר הוּא הַכֹּל. וְכִבְּרָ טָעָה בְּנִקּוּד
תִּבָּה זוֹ גְּדוֹל הַדּוֹר, וְהוּא יוֹאֵב בֶּן
צְרוּיָה, וְהַשָּׂאִיר מֵהֶם הַנִּקְבוֹת, לִפְנֵי
שָׂרְבוּ לֹא הַשְׁגִּיחַ יָפָה עָלָיו כְּשֶׁלְּמָדוֹ
מִקָּרָא זֶה וְנִשְׁתַּבֵּשׁ יוֹאֵב וְקָרָא זָכַר
בְּמִקּוֹם זָכַר כְּמוֹ שֶׁבָּא בְּבִבְא בְּתָרָא פֶּרֶק
לֹא יִחְפֹּר (כא, ב).

מִשְׁרָשֵׁי הַמִּצְוָה. הָעֲנִין שֶׁכִּתְּבֵנוּ בְּמִצְוָה
הַקּוֹרֶמֶת לָהּ.

יְהִינִי הַמְצוֹה. קְצָרִים, וְהֵם מִבְּאֵרִים בְּפֶרֶק שְׁמִינִי מִסּוּטָה.

וְזֹאת מִן הַמְצוֹת הַמוּטְלוֹת עַל הַצָּבוֹר כָּלָן, וּבְעֵנִין שְׁאִמְרוּ זְכוּרֹנָם לְבִרְכָּה (סנהדרין כ, ב), שֶׁלֹּשׁ מְצוֹת נִצְטְווּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת בְּנִיסְתָּן לְאֶרֶץ לְמִנּוֹת לָהֶם מֶלֶךְ, וּלְבָנוֹת לָהֶם בֵּית הַבְּחִירָה, וּלְהַכְרִית זֶרַע עַמְּלֵק. * וּבִאֲמַת כִּי גַם עַל כָּל יָחִיד מִיִּשְׂרָאֵל הַזְּכָרִים מוּטָל הַחַיּוּב לְהִרְגָם וּלְאַבְדָם מִן הָעוֹלָם, אִם יֵשׁ כַּח בְּיָדָם בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן, אִם יִמָּצָא אַחֵר מִכָּל זֶרַע. וְעוֹבֵר עַל זֶה וְכָא לִידוֹ אַחֵר מִזֶּרַע עַמְּלֵק וְיֵשׁ סֶפֶק בְּיָדוֹ לְהִרְגוֹ וְלֹא הִרְגוֹ בְּטֹל עָשָׂה זֶה.

תרה. שלא לשכח מה שעשה לנו

שְׁנַמְנַעְנוּ מִלְשַׁכַּח מַה שְּׁעָשָׂה עִמָּנוּ עַמְּלֵק, כְּלוּמַר, הַתְּחַלְתּוֹ לְהַזִּיק לָנוּ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר בְּפֶרֶשֶׁה זוֹ שֶׁל עַמְּלֵק (דברים כה יט) לֹא תִשְׁכַּח. וְכָתוּב בְּסִפְרֵי זְכוּר בְּפֶה, לֹא תִשְׁכַּח בְּלִב, כְּלוּמַר לֹא תִשְׁלִיף שְׁנֵאתוֹ וְלֹא תִסִּירָה מִנִּפְשְׁךָ בְּעֵנִין שֶׁתִּשְׁכַּח אוֹתָהּ.

מִשְׁרָשֵׁי הַמְצוֹה. וְכָל עֲנִינָה כְּתוּב בְּמְצוֹת עָשָׂה שְׁלוֹ שֶׁבְּסִדֵּר זֶה (מצוה תרג), וְקָחְנוּ מִשָּׁם.

* וּבִאֲמַת כִּי גַם עַל כָּל יָחִיד וְכוּ'. נ"ב עֵיין לַעִיל מִצְוָה תַּכַּח. (הגהות הבמ"ל)

פְּרָשֶׁת וְהָיָה כִּי תָבוֹא יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשׁ מְצוֹת עָשָׂה וְשְׁלֹשׁ מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה

תרו. מצות קריאה על הבכורים

שְׁנַצְטְוִינוּ בְּהִבְיָאֵנוּ הַבְּכוֹרִים לְמִקְדָּשׁ לִקְרוֹת עֲלֵיהֶם הַכְּתוּבִים אֱלֹהֵי הַנִּזְכָּרִים בְּפֶרֶשֶׁה זוֹ, וְהֵן מֵאֲרָמֵי אֲבִד אָבִי עַד הִנֵּה הִבְאֵתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְיָ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (דברים כו ה) וְעֲנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְגו'. וְזֹאת הַמְצוֹה יִקְרָאוּ זְכוּרֹנָם לְבִרְכָּה (סוטה לב א) מִקְרָא בְּכוֹרִים. וּמְצוֹת הַבָּאָתָן כְּתִבְתִּיו בְּסִדֵּר מִשְׁפָּטִים בְּמְצוֹת הַבָּאָת הַבְּכוֹרִים (מצוה עב), וְנִכְפְּלָה הַמְצוֹה לְהִבְיָאֵן כְּמוֹ כֵּן בְּפֶרֶשֶׁה זוֹ, וּכְבָּר נֹדַע כִּי הִרְבָּה מִן הַמְצוֹת נִכְפְּלוֹת בַּתּוֹרָה, וְכָלָן לְעֵנִין וּלְצִרְף גָּדוֹל.

מִשְׁרָשֵׁי הַמְצוֹה. לִפִּי שֶׁהָאָדָם מְעוֹרֵר מִחֲשַׁבּוֹתָיו וּמִצִּיר בְּלִבּוֹ הָאֲמַת בְּכַח דְּבָרֵי פִּיו, עַל כֵּן, בְּהִיטִיב אֱלֹהֵי הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא וּבְכִרְכּוֹ אוֹתוֹ וְאֶת אֲדָמָתוֹ לַעֲשׂוֹת פְּרוֹת וְזָכָה לְהִבְיָאֵם לְבֵית אֱלֹהֵינוּ רָאוּי לוֹ לְעוֹרֵר לְבוֹ בְּדִבְרֵי פִּיהוּ וּלְחַשֵּׁב כִּי הַכֹּל הִגִּיעַ אֵלָיו מֵאֵת אֲדוֹן הָעוֹלָם, וְיִסְפּוּ ^{אוֹצֵר הַחֲכָמָה} הַתְּנִיּוֹ וְיִתְבָּרֵךְ עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עַם יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ כָּלָל, וְעַל כֵּן מִתְחִיל בְּעֵנִין יַעֲקֹב אֲבִינוּ שֶׁחֲלָצוֹ הָאֵל מִיַּד לָבָן, וְעֵנִין עֲבוֹדַת הַמִּצְרִיִּים בָּנוּ, וְהִצִּילָנוּ הוּא בְּרוּךְ הוּא מִיָּדָם, וְאַחֵר הִשְׁבַּח מִבְּקֵשׁ מִלִּפְנֵי לְהִתְמִיד הַבְּרָכָה עָלָיו, וּמִתּוֹךְ הַתְּעוֹרְרוֹת נִפְשׁוּ בְּשִׁבַּח הַשֵּׁם וּבְטוֹבוֹ זָכָה וּמִתְבָּרַכַת אֶרְצוֹ, וְעַל

מסורת הש"ם עם הוספות

(א) [לעיל ח:י, (ב) מכוח י הוריות יג: (ג) ועי' מוספות לעיל ט. ד"ה כאן נמגילה], **(ד)** לעיל ח: (ה) ר"ה כו: (ו) [ר"ה שם ע"ש נזיר ג.], (ז) עי' שביעית פ"ט מ"א יומא יח ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עילמים לשון עילם הס"ד ואח"כ מה"ד לוקמה בכל לעי"ו ומתניתין וכו' וקראה: **(ב)** תוספות ד"ה דלי ס"ד וכו' יעקב אל ראף על גב דהכי נמי כתיב ויקרא שמו ה' נסי:

גליון הש"ם

גמרא שכחום וחזר ודברום. לעיל דף ג ע"א סוכה דף מד ע"א: שם מכאן ואילך אסור פספס. עיין לקמן דף כה ע"א:

ליקוטי רש"י

ויברכום. (ח"כ סוטה לו) ברכום=הניס יצרכך יאזר יטא. וירד. מעל המנוח ויקרא ט, כב. ושבחו את שמי. יצרכום נסס המפורס (ספרי). ואני אברכום. לשראל ואסכים עם ההניס. ד"ה ואני אברכס לכהניס (במדבר ו, כז). היבופר. כל שצחו לו. כי אדבר. כי נדבר זו ונבדורמו. אם אמר איש. נספרס כולם. כי יב"ע. ממקומו (איוב לו, כ). לך דומיה תהלה. השמיקה תהלה לך לפי שאין קד לשמך והמנהג שצמח אינו אלא גורע [תהלים טה, ב]. במערבא. חלק ישראל [שבת סה:]. נזכרים. נקריאת המגילה [אסתר ט, כח]. אשורית. לשון הקודש [לעיל ח:]. למזבח קרא צ"ה יעקב א". לא שהמנוח קרוי להי' ישראל אלא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא עמו והגילו קרא שם המנוח על שם הנס להיות שצחו של מקום נזכר נקריאת השם כלומר מי שהוא אל הוא הקב"ה הוא לאלהים לי ששמי ישראל וכן מזינו נמשה (שמות יז טו) ויקרא שמו ה' נסי לא שהמנוח קרוי ה' אלא על שם הנס קרא שם המנוח להזכיר שצחו של הקב"ה ה' הוא נסי [בראשית לג, כ ע"ש ובמהרש"א ח"א]. אף ספרים. תורה נצחיס ומנוס. צ"ה התירו. להס לשון אחר חזק מלשון הקודש [לעיל שם]. ככתבם. שהם המגילה כמנוה כתב אשורית [אסתר שם, כז]. פסקי. לפקיס שאין נכנסין יתד. מאי חלוג'וגות. ששנינו פסק קמא דיומא (ית). כל שצעת הימים לא

הקורא למפרע

פרק שני מגילה

יח.

אחר ישובו בני ישראל. אחר שישובו לצית המקדש וצקשו הקצ"ה ואת דוד מלכס:
זובח תודה. אחר זצמסה מן הודלסה:
וירד מעשות החטאת והעולה וגו':
חדא מיצתא היא. אף הודלסה עצודה של מקוס הוא:
אסור לפספ. נקציעות צרכס^[כ]:
למי שיכוף. ואין מי שיכול לספר את כולו לפיכך אין נראה לספר מדעתו אלא את מה שמקנו חכמים:
היפופר לו כי אדבר. הכי דריש ליה היסופר שצחו כולו כי ארצה לו דצרי שצח אס אמר^[א] לעשות כך כי יכולע:
סמא דכולה משתוקא. מצחר כל הסממנין היא השחיקה שלא להרצות דצרים

^(א) אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם וכיון שבא דוד באתה תפלה שנאמר ^(ב) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי וכיון שבאת תפלה באת עבודה שנאמר ^(ג) עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי וכיון שבאת עבודה באתה תודה^(ד) שנאמר ^(ה) זובח תודה יכבדנני ומה ראו לומר ברכת כהנים אחר הודאה דכתיב ^(ו) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה

והשלמים אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב ולימרה אחר העבודה לא ס"ד דכתיב זובח תודה מאי חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי מסתברא עבודה והודאה חדא מילתא היא ומה ראו לומר שים שלום אחר ברכת כהנים דכתיב ^(ה) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנאמר ^(ו) ה' יברך את עמו בשלום וכי מאחר ^(ז) דמאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי מאי הסדיר *שכחום וחזר וסדרום^[כ] *מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה ^(ג) דא"ר אלעזר מאי דכתיב ^(ד) מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר ^(ה) היסופר

לוי בלע דרש ר' יהודה איש כפר גבוריא ואמרי לה איש כפר גבור חיל מאי דכתיב ^(ב) לך דומיה תהלה סמא דכולה משתוקא כי אתא רב דימי אמרי במערבא מלה בסלע משתוקא בתרין^[ב]: קראה על פה לא יצא וכו':
מגלן **אמר רבא אתיא זכירה זכירה כתיב הכא ^(א) והימים האלה נזכרים וכתיב התם ^(ב) כתב זאת זכרון בספר מזה להלן בספר אף כאן בספר** וממאי דהאי זכירה קריאה היא דלמא עיון בעלמא לא סלקא דעתך (דכתיב^[ב]) ^(ג) זכור יכול בלב כשהוא אומר ^(ד) לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא מה אני מקיים זכור בפה: קראה תרגום לא יצא וכו':
היכי דמי אילימא דכתיבה מקרא וקרי לה תרגום היינו על פה לא צריכא דכתיבה תרגום וקרי לה תרגום: אבל קורין אותה ללועזות בלעז וכו': והא אמרת קראה בכל לשון לא יצא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בלעז יוונית היכי דמי אילימא דכתיבה אשורית וקרי לה יוונית היינו על פה א"ר אחא א"ר אלעזר שכתובה בלעז יוונית וא"ר אחא א"ר אלעזר מנין שקראו הקב"ה לעקב אל שנאמר ^(ג) ויקרא לו אל אלהי ישראל דאי סלקא דעתך למזבח קרא צ"ה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי ליה אלא ויקרא לו לעקב אל ומי קראו אל אלהי ישראל מיתיבי קראה גיפטית עברית עילמית מדית יוונית לא יצא הא לא דמיא אלא להא *גיפטית לגיפטים עברית לעברים עילמית לעילמים יוונית ליוונים יצא אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה למתני' בלעז יוונית לוקמה בכל לעז [אלא מתניתין כברייתא] וכי איתמר דרב ושמואל בעלמא איתמר ^(א) רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יווני לכל בשר והא קתני יוונית ליוונים^[כ] אין לכולי עלמא לא אינהו דאמור כרשב"ג דתנן ^(ד) רשב"ג אומר אף ספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית ולימרו הלכה כרשב"ג אי אמרי הלכה כרשב"ג הוה אמינא הני מילי שאר ספרים אבל מגילה דכתיב בה ^(ב) ככתבם אימא לא קמ"ל: והלועז ששמע אשורית יצא וכו': והא לא ידע מאי קאמרי מידי דהוה אנשים ועמי הארץ מתקיף לה רבינא אמו אנן *האחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן" אלא מצות קריאה ופרסומי ניסא הכא נמי מצות קריאה ופרסומי ניסא: קראה סירוגין יצא וכו': לא הוו ידעי רבנן ^(א) מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דקאמרה להו לרבנן דהוי עיילי פסקי לכי רבי עד מתי אתם נכנסין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוג'וגות שמעוה לאמתא דבי רבי דאמרה ליה לההוא גברא דהוה קא מבדר פרפחיני עד מתי אתה מפזר חלוג'וגך לא הוו ידעי רבנן מאי ^(ב) סלסלה ותרוממך שמעוה ^(ג) לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לההוא גברא דהוה מהפך במזייה אמרה ליה" עד מתי אתה מסלסל בשעריך לא הוו ידעי רבנן מאי ^(ד) השלך על ה' יהבך אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזילנא בהדי ההוא טייעא וקא דרינא טונא ואמר לי שקול יהביך ושדי אנמלאי לא הוו ידעי רבנן מאי ^(ה) וטאטאטיה במטאטא השמד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחברתה שקולי טאטיתא וטאטי ביתא. ת"ר קראה סירוגין יצא

שמואל בשכתובה בלעז יווני וקורין אותה ללועז יווני. ואותבין עלייהו קרא גיפטית עיברית עילמית מדית יונית בכל

לשון לא יצא. ופרקינן לא דמיא מתניתין אלא לסיפא גיפטית לגיפטים עברית לעברים יונית ליונים יצא אי הכי רב ושמואל לוקמה מתניתין בכל לעז. אין מתניתין כברייתא ודרב ושמואל בעלמא אתמר ואלביא דרבנן שמעון בן גמליאל דאמר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית אמרו בלעז יונית לכל כשר דיונית לרשב"ג כאשורית לת"ק היא וק"ל כמתניתין וכפירושא דברייתא. והלועז ששמע אשורית אע"ג דלא ידע מאי קאמר יצא מ"ט דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא וכגון [נשים] ועמי הארץ דלא ידעין פירוש האחשתרנים בני הרמכים (א) אפילו הכי נפקין י"ח: קראה סירוגין יצא. פי' פיסקי פיסקי כגון שקורא ומפסיק ביני ביני וחוזר ומתחיל ממקום שפסק. סלסלה פירוש הפוך בה והפוך בה כלומר התעסק בתורתך תמיד. מטאטא שמכבדין בו הבית. יהבך המשאוי שלך:

עין משפט ונר מצוה

וּב א מ"י פ"צ מהל' מגילה הלכה ד קמג עשין ד טו"ע א"ח סימן תל סעף ט:

הגהות וציונים

[א] צ"ל באת הודאה, וכי"ה בכתי"י ובדפו"י (בקצת דפוסיס נשתבש "באתה יהודה" והגיהו אח"כ כלפנינו, דק"ס): **[ב]** בעי" וסדרם: **[ג]** בערוך [ערך מל ח] גרס מילה בסלע משתוקא **כאבן טבא** (גליון): **[ד]** [צ"ל דתניא] (גליון) וכי"ה בכתי"י, [תורת כהנים ריש פרשת בחוקותין (רש"י): **[ה]** בדפו"י וכת"י נוסף **ציונים** אין: **[ו]** בכתי"י נוסף **מאי** ניהו: **[ז]** תיבות "אמרה ליה" ליתא בתכ"י וכמו בעובדות הקודמות: **[ח]** תיבת "ברכה" ליתא בכתי"י ובקצת דפו"י, ועיין מהרש"א בח"א: **[ט]** יש להוסיף **איש** (כתי"י ורש"י שבעי"י): **[י]** [שיך במשנה דלעיל ז ע"א] (גליון), ועיין רש"י:

רבינו חננאל

דוד שנאמר אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' ואת דוד מלכם. ואחר תפלה עבודה שנא' ושמחתים בבית תפלתי עולותיהם וזבחיהם לרצון. ואחר עבודה הודאה שנאמר זובח תודה יכבדנני. אחריהן ברכת כהנים שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם מלמד שעשה החטאת ואח"כ ברך את העם. אחר ברכת [כהנים] שלום שנא' ואני אברכם וברכת הקב"ה היא שלום שנא' ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. מיכן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה שנאמר מי ימלל גבורות ה' וגו'. מי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו. א"ר אלעזר כל המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדי נעקר מן העולם שנאמר אם אמר איש כי יכולע. וכתיב לך דומיה תהלה אלהים בציון כלומר הדומיה היא תהלתך. סמא דכולא משתוקא מלה בסלע ומשתוקא בתרתי: קראה על פה לא יצא דאתיא זכירה זכירה כתיב הכא נזכרים ונעשים וכתיב התם כתוב זאת זכרון בספר ופרישנא זכור בפה מה שכתוב בספר: קראה תרגום אוקימנה בשכתובה תרגום וקראה תרגום אשורית וקראה תרגום ההינו על פה. בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז. ואוקמוה רב

ושמואל בשכתובה בלעז יווני וקורין אותה ללועז יווני. ואותבין עלייהו קרא גיפטית עיברית עילמית מדית יונית בכל לשון לא יצא. ופרקינן לא דמיא מתניתין אלא לסיפא גיפטית לגיפטים עברית לעברים יונית ליונים יצא אי הכי רב ושמואל לוקמה מתניתין בכל לעז. אין מתניתין כברייתא ודרב ושמואל בעלמא אתמר ואלביא דרבנן שמעון בן גמליאל דאמר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית אמרו בלעז יונית לכל כשר דיונית לרשב"ג כאשורית לת"ק היא וק"ל כמתניתין וכפירושא דברייתא. והלועז ששמע אשורית אע"ג דלא ידע מאי קאמר יצא מ"ט דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא וכגון [נשים] ועמי הארץ דלא ידעין פירוש האחשתרנים בני הרמכים (א) אפילו הכי נפקין י"ח: קראה סירוגין יצא. פי' פיסקי פיסקי כגון שקורא ומפסיק ביני ביני וחוזר ומתחיל ממקום שפסק. סלסלה פירוש הפוך בה והפוך בה כלומר התעסק בתורתך תמיד. מטאטא שמכבדין בו הבית. יהבך המשאוי שלך:

ח"ש על ר"ח (א) נראה מזה קמא דג' אחרת הים לנצניו נגמ' דדוקא כ"ה הוא דלא ידעי הפירוש של השפתמנים וז"ע:

^[1] (ט) לך דמיא תהלה אלהים בציון וק"ל ושלם נדר: [תהלים סה, ב]

^[2] (א) יאמר יי אל משה כתב זאת זכרון בספר ושמואל לוקמה מתניתין בכל לעז. אין מתניתין כברייתא ודרב ושמואל בעלמא אתמר ואלביא דרבנן שמעון בן גמליאל דאמר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית אמרו בלעז יונית לכל כשר דיונית לרשב"ג כאשורית לת"ק היא וק"ל כמתניתין וכפירושא דברייתא. והלועז ששמע אשורית אע"ג דלא ידע מאי קאמר יצא מ"ט דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא וכגון [נשים] ועמי הארץ דלא ידעין פירוש האחשתרנים בני הרמכים (א) אפילו הכי נפקין י"ח: קראה סירוגין יצא. פי' פיסקי פיסקי כגון שקורא ומפסיק ביני ביני וחוזר ומתחיל ממקום שפסק. סלסלה פירוש הפוך בה והפוך בה כלומר התעסק בתורתך תמיד. מטאטא שמכבדין בו הבית. יהבך המשאוי שלך:

^[3] (א) יאמר יי אל משה כתב זאת זכרון בספר ושמואל לוקמה מתניתין בכל לעז. אין מתניתין כברייתא ודרב ושמואל בעלמא אתמר ואלביא דרבנן שמעון בן גמליאל דאמר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית אמרו בלעז יונית לכל כשר דיונית לרשב"ג כאשורית לת"ק היא וק"ל כמתניתין וכפירושא דברייתא. והלועז ששמע אשורית אע"ג דלא ידע מאי קאמר יצא מ"ט דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא וכגון [נשים] ועמי הארץ דלא ידעין פירוש האחשתרנים בני הרמכים (א) אפילו הכי נפקין י"ח: קראה סירוגין יצא. פי' פיסקי פיסקי כגון שקורא ומפסיק ביני ביני וחוזר ומתחיל ממקום שפסק. סלסלה פירוש הפוך בה והפוך בה כלומר התעסק בתורתך תמיד. מטאטא שמכבדין בו הבית. יהבך המשאוי שלך:

^[4] (א) יאמר יי אל משה כתב זאת זכרון בספר ושמואל לוקמה מתניתין בכל לעז. אין מתניתין כברייתא ודרב ושמואל בעלמא אתמר ואלביא דרבנן שמעון בן גמליאל דאמר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית אמרו בלעז יונית לכל כשר דיונית לרשב"ג כאשורית לת"ק היא וק"ל כמתניתין וכפירושא דברייתא. והלועז ששמע אשורית אע"ג דלא ידע מאי קאמר יצא מ"ט דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא וכגון [נשים] ועמי הארץ דלא ידעין פירוש האחשתרנים בני הרמכים (א) אפילו הכי נפקין י"ח: קראה סירוגין יצא. פי' פיסקי פיסקי כגון שקורא ומפסיק ביני ביני וחוזר ומתחיל ממקום שפסק. סלסלה פירוש הפוך בה והפוך בה כלומר התעסק בתורתך תמיד. מטאטא שמכבדין בו הבית. יהבך המשאוי שלך:

^[5] (א) יאמר יי אל משה כתב זאת זכרון בספר ושמואל לוקמה מתניתין בכל לעז. אין מתניתין כברייתא ודרב ושמואל בעלמא אתמר ואלביא דרבנן שמעון בן גמליאל דאמר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית אמרו בלעז יונית לכל כשר דיונית לרשב"ג כאשורית לת"ק היא וק"ל כמתניתין וכפירושא דברייתא. והלועז ששמע אשורית אע"ג דלא ידע מאי קאמר יצא מ"ט דהא איכא מצות קריאה ופרסומי ניסא וכגון [נשים] ועמי הארץ דלא ידעין פירוש האחשתרנים בני הרמכים (א) אפילו הכי נפקין י"ח: קראה סירוגין יצא. פי' פיסקי פיסקי כגון שקורא ומפסיק ביני ביני וחוזר ומתחיל ממקום שפסק. סלסלה פירוש הפוך בה והפוך בה כלומר התעסק בתורתך תמיד. מטאטא שמכבדין בו הבית. יהבך המשאוי שלך:

תריסר ירחא שתא, משמע אין עיבור בכלל, נמצא בתשו' מהר"מ יש ספק עצום. ועוד בספר תורת כהנים שלפנינו הגירסא ולא הספיקו ז' ימי המשתה לצאת, וכן העתיקו תוס' כתובות מ"ז ע"ב [ד"ה כתב], וכן כתב בספר הישר ז' ימי המשתה, וא"כ ליתיה להנ"ל:

אך כשנעיין בספר הישר מבואר שר"ת בשעת התקנה לא נזכר מתורת כהנים הנ"ל ולא עליו סמך כי מסברתו תיקן, ושוב, לא נזכרתי מהספרא ועתה מצאתי וברוך ה' שיצאנו מקללת ותם לריק כוחכם, ולפ"ז צריך ביאור מנ"ל לר"ת הא. ונ"ל אדאורייתא סמך דבתי ערי חומה גאולתו עד תום שנה תמימה, וכתב רמב"ן שם וז"ל בעבור שממכר ביתו של אדם קשה בעיניו ויבוש כי ימכרו רצתה תורה שיגאלנו בתוך שנה ראשונה וכו' אבל הבית לאחר היאוש ששינה דירתו ועמד שנה בבית אחר לא יזיק לו ע"ש, הרי זה מבואר נגלה בתורה כי אחר שנה לא יוסיף עצב עמו וכבר נשכחו חפצו ומעותיו. ולפ"ז דינו כמו בתי ערי חומה שנה תמימה עם עיבורה:

ונ"ל מזה מה שאנו קורין פרשת זכור פ"א בשנה, ולרוב הפוסקים הוא דאורייתא או סמך מן התורה דכתיב [דברים כ"ה י"ט] לא תשכח, ושיעור שכחה היא שנה, וא"כ במערבא דמסקו לאורייתא בתלתא [שנין] נמצא שנה האמצעית אין בו לא פרשת עמלק בבשלח ולא פרשת עמלק שבכי תצא רק מה שקורין פרשת זכור, ונמצא אם הוא שנה מעוברת עוברים על לא תשכח, אע"כ ילפינן מע"ח שכך הוא שיעור שכחה ה):

ולענין חקירתו של שבוי וכי בשנה פשוטה ישכח אחר יב"ח ובשנה מעוברת בעיני י"ג חדשים, אם מחוייבים אנחנו לדרוש טעמא דקרא נאמר כמ"ש הראשונים הפשטנים דבשנה יש היקף של כל הימים ימי שמחה וימי צומות ושאר ענינים שיש לכל יום ביומו שמעוררו לזכור ענין, ואם עבר שנה בהיקף כל זמנים כבר הוציא מדעתו, ואם כן כיון שלא כלו המועדים ושינוי הזמנים עד י"ג חדשים אינו מוציאו מלבו, ע"ד משל אם כלתה לו יב"ח ר"ח אדר שני,

בתו"כ, ונתתי הוראה למקום שזכינו לצאת מהיות כראויים לתוכחות, ששינוי כפ' התוכחה ותם לריק כוחכם ויש אדם שמשיא את בתו וכו'.

(ה) עיין מהר"ם שיק על תרי"ג מצות מצוה תר"ה אות ב'.

סתם אין עיבור בכלל והיינו יב"ח. אך כל זה בלשון התקנה, אך אחר שנהגו הקהילות לכתוב בשטר עידור משמעות לשון שנה זו א"כ עיבור בכלל:

אמנם בשבות יעקב ח"ב סי' קכ"ה אך הוא לבדו חייש לדברי החולקים אמהרי"ו, וכתב דאפשר מהרי"ו גופיה לא קאמר אלא במת הבעל והאשה תובעת תוספת' שלה ויורשי הבעל מוחזקים, אבל במתה האשה ויורשיה תובעים נדוניתה מודה דמוקי ירושת הבעל נגד ספק תקנת [הקהילות], וא"כ בנידון שלפנינו כל אפיין שוין דאינה יכולה להוציא חצי תוספת שלה מיורשי הבעל:

אלא אח"כ שפך סוללה על כל דברי מהרי"ו, דהא בתקנה קיי"ל אזלינן בטר טעם וסברא אפילו אין הלשון מורה כן, ור"ת כתב בספר הישר וראינו שיעור שנה לתקנה זו ולא יותר כי אחרי שנתו ^{אוצר החכמה} מן הלב מה שנתן ולא יוסיף עצב עמה עכ"ל, וא"כ איך אפשר לומר בשנה פשוטה נשכחת ב"ב חדש ^{27.04.2018} ובמעוברת י"ג חדש, ולא שייך הכא לאל גומר עלי, אלו דבריו ז"ל:

והדין גרמיזא אתא בבתרייתא ואין בהמ"ד בלא חידוש בעז"ה. והנה לכאורה ממ"ש לעיל מלשון תקנת ספר הישר יש לומר י"ב חדש או שנה, כי הלשונות סותרים זא"ז, אך בתשו' מהר"מ מבואר לשון התקנה שנה, ואני אומר בהיפוך מלשון מהר"מ איכא לספוקי, ובדר"ת ליכא ספיקא דודאי העיבור בכלל, בשנחקר על מה סמך ר"ת שנשכח אחר שנה, והנה בתשו' מהר"מ כתב וז"ל ולא יעמוד בתוכחת ותם לריק כוחכם לאדם שהשיא בתו ופסק לה ממון הרבה ולא הספיקו ימי ה' המשתה לצאת עד שמתה בתו הרי הפסיד בתו ומעותיו עכ"ל, והנה לא נזכר זמן ימי המשתה כמה הם, ואמנם כתיב בתורה [דברים כ"ד ה'] נקי יהיה לביתו שנה אחת ושימח את אשתו אשר לקח, וברור בלי ספק דלענין שלא יעבור עליו לכל דבר עיבור בכלל, דילפינן כל שנה מבתי ערי חומה כמבואר פ"ק דר"ה [ו' ע"ב], כמ"ש והאריך בזה בכנסת יחזקאל, ע"כ ע"פ לשון ספרא הנ"ל, תקן שנה עם עיבורה, אלא שמתנגד לזה ש"ס כתובות ח' ע"א אר"פ משמיה דרבא עד

(ב) לפנינו מהדורת פראג איתא: ש ב ע ת ימי המשתה. וכן הגי' במהדורות התו"כ שלפנינו על הכתוב ותם לריק וגו'.

(ג) ר"ל הנזכר בתשו' מהר"ם לעיל ותם לריק כוחכם וכו'.

(ד) הלשון קצר, והננו להעתיק לשון ספר הישר, אחר שסיים לשון התקנה שהתקין, כתב ר"ת: אח"כ נזכרתי מה ששנוי

**מסורת הש"ם
עם הוספות**

[illegible]

נשג"ש. פירוש עושי
סכר (עיין רש"י ישעיה
יט, י). אה"ל"ד. פירוש
עוף הנקרא דיה (רש"י
ישעיה לז, טו).

בשר שנתעלה מן
העין. שהיה שעה אחת
שלא ראהו ואפילו היה
מונח על שולחנו [חולין
צח].

א ס"א מכת"י ויניח עד
 דייתי ישראל והיב
 סימנא ומהדרנן ליה
 ת"ש (ועי' רש"ש).
 ובס"א ליתא מכאן עד
 ת"ש, וכ"ה בראש
 ובשמק (דק"ס):
ב ס"א ר' אסי (ועי'
 רש"ש בסוף העמ'),
 וס"א ר' יוסי (ועי'

רַבְּנָן מִי קִתְּנֵי הָזֶה
וְזֶה קִתְּנֵי וַיֵּינִה וַיִּיתֵם^ט
אֶת וְשָׁקִיל ת"ש דַּאֲמַר
בְּעִיר שְׂרֻבָּה כְּנֻעִימִם
וְאִסּוּרָה בְּהִנָּה בֵּא
מִתְּרַת בְּשִׁתִּיה
בְּנֵן אֶלְעֶזֶר שְׂמוֹעַ מִינָה
דִּיר בְּרֹב כְּנֻעִימִם אֲבָל
שֶׁאִמָּא דְּר"ש בֵּן
יֵאל נְמִי קִאֲמַר וּרְב
בְּחָדָא וּפְלִיג עָלֶיהָ
וַיִּזְרֵא בְּהִנָּה מִתְּרַת
לְכַתָּא אֲמַר רַב אִשִּׁי
דְּאִשְׁכַּח אֲרַבְעָה זֻזִּי
הָרִי בֵּין אַתָּא לְקַמְּיָה
בְּרַח וְהָא זֻזְמוֹ שֶׁל יָם
וְיוֹן דְּמִתְקִיל לֹא מִיאִש
שֶׁ"מ אֵין הִלְכָּה כְּר"ש
לְעֵנִימִם שְׂאֵנִי נָהָר בֵּין
שְׂרָאֵל כְּרוּ לִיה בֵּין
שְׂרֹר מִשְׂרָאֵל נָפַל וְכִיוֹן
מִיאִש רַב יְהוּדָה הוּא
שְׂמוּאֵל בְּשׁוּקָא דְּבִי
אֲרַנְקִי מְהוּ אֲמַר לִיה
שְׂרָאֵל וְתַנן בֵּה סִימָן
דִּיר תְּרִיתִי אֲמַר לִיה
יֵה אֲדֹבָה דְּשְׂמוּאֵל
וְאֹהֲרִינְהוּ לְמַרְיָהוּ
אֶל פְּלִימִם מְשֻׁרְתֵּי הָרִין
בְּתַרְתֵּי דְרִינ' ^ט בְּשׁוּקָא
קָא דְרַבְּנָן א"ל מִצָּא
אֵלֹי וַיִּזְרֵא רַב אֶתְרֵאֵל

מר ליה ה"הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקול בשרא א דבי בר מריון אתא לקמיה דאביי א"ל זיל שקול אל נינהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דיו דכוותו של ים דמי והא^א אמר רב^ב דבשר שנתעלם וראוהו ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי מי התירוהו לו^ג משום מציאה כר"ש בן אלעזר משום^ד ו של רבי יוסי הגלילי דתניא^ה הרי שאבדו לו גדיין שהוטמן ר' יהודה אוסר ורבי חנינא בנו של רבי יוסי גראין דברי רבי יהודה כשמצאן באשפה^ו ודברי רבי יוסי הגלילי כשמצאן בבית מדהתירוהו לו משום נינהו שמעת מינה הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנענים ורוב טבחי ישראל רבי אמי אשכח פרגיות פורי אתא לקמיה דר' אסי ואמרי לה לקמיה דר' יוחנן ואמרו ליה זיל שקול לנפשך רבי יצחק נפחא אשכח ויי אתא לקמיה דר' יוחנן ואמרי לה בבי מדרשא ואמרו **מתני'** ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או בכים או כים כמות שהוא^ז צבורי פירות^ח צבורי מעות^ט

אשפה היו כאשפה שצבית: **אתא** לקמיה דרבי אחי גרסי רבי אחי ורבי אסי כהני חשיבי דארעא דישראל אף על גב אי גרסינן רבי אבא קשה דרבי אבא היה תלמידו של רבי אחי (מ.) ואידך היה צא לפניו (לעולם²):

סבר בוותיה בחדא. ולא צעי למימר דסבר כרגנן דל"כ חפסוט
 דמודו רגנן כרגו כנענים ומכל מקום יש לפסוט להלכה
 כמותו כרגו כנענים: **לבתר** תריסר ויהי שתא כו'. פ"י הן
 שנתנו החור אע"י דלא היה לרץ ליתן רק דמיסא כדמנן כפרקין
 (סא) כל דבר שטושה ואוכל מטפל
 וי"ב חדש מכאן ואילן שס דמיין
 מניחן אלל רש"י פירס^ט שמתאן
 אחר י"ב חדש שנתאד קשה דמנן
 שיהא כעביל כלל לנמולא דהאובד
 שמקרוז נאדזו ויכריו:

יעשון נפקא לן לקמן
 (דף י:) חזינא דלא מיימי
 קרא הכא כדמיימי קרא צעודא דר'
 שמעאל וצבאל קרא (צ"ק דף י. וס'
 י"ה פסטי) צעודא דרבי חיאל
 ממרמא דינר לשולמי ונמאל רע
 לקמן בצוף פרק האומנין (דף
 יא.) מיימי קרא אחרינא למען חתך
 שדך טובים שהוא מדברי קבלה
 שיקרא דאשר יעשון שהוא מדברי
 תורה וי"ל דלא מיימי קרא דאשר
 יעשון אלא צמקוס שאחרים חייבין
 הוא פטור כמו צמרמא דינר דאחרים
 ידעו למילף חייבים ור' חילא דלא
 יעי למילף פטור ולפנים משורה הדין
 מילס נמא אחרים וכן צעודא דרבי
 חיאל דרבי יאלי ואלי חזינא הכא

וכן כל דא"ר אס' מצא
 חביב של חיביר
 שרובה כנענים קיננה
 מיתה [שמש]
 מציאה
 ויהי אסור אפי' בהנהגה
 אפי' ישראל אחי מינה
 מותרת ואפי' בשבות
 למתא, ש"מ ברבור
 כנענים היו כל שול.
 דאשכח דאשכח ד' וזוי
 דעיר, סתריה כהני בירין
 ו' וסאקוני נתיב ד' ישראל
 כל ד' וישראל סתרי ליה
 אימור משרתה נפל ליה
 מ'אש, כל יתודה הנה
 אזיל ב'תרי דמר
 שמואל בשוקא ד' ב'ן
 אשכח אמר ליה מצא נתן
 ארנקי מהו אמר ליה
 הרי כל שול, כל ישראל
 ונתן סתמי מהו אמר
 ל' אפי' ארצה עלשות
 לפני משרת הדין
 חתריה דכאובי שמואל
 אשכח חתריה כמבדרא
 ואהדרנהו ב'ן י"ב ויחי
 וזה דרבה דאמר
 שיה' ד' נתמן מצא
 ארנקי בשוקא ד' ב'ן
 הרי כל שול ואפי' ארצה
 עלות עותי כנעני כנענו

הרי שאבדו כ"ה ה"ה נגנזו ואע"ג דעבר על לא תגנוז ולא עבר על לאו דנזילה ובתוספתא (פ"ג דחולין) תניא זההיה הרי שאבדו זה נגנז והנה נקט אבדו אורחא דמילתא: **שמוצאן** באשפה.

בגדול ממנו אין חימה שצא לפניהו לישאל לפי שחזרו היה אצל
 כדמוכס גבי נסכא רבי אבא (שמועות)

מצוה תרה

לא תעשה שם"ב

ה'תשס"ו/תשס"ז

[א] **מצות** לא תעשה שלא לשכוח מעשה עמלק, שגאמר (דברים כ"ה, י"ט) לא תשכח, בלב, שאסור לשכוח איבתו ושנאתו ממנו.

הנה לכאורה משמע כמ"ס **לוי'ל** (מצוה תר"ד) דספר תורה צעין רס"ד, וכן כתב הפרמ"ג בסימן קמ"ג (מ"ז ס"ק א') דכ"פ זכור דהוי מן התורה לריך ספר תורה כשירה, ואם נמצא מוטעת לריך להוציא אחרת, א"כ ג"כ פשיטא ליה דצעין ספר תורה כשרה, וגראה דמוכח כן במגילה י"ח (ע"א) דילף מגילה דאסור בעל פה מדכתיב (שמות י"ז, י"ד) כתוב זאת זכרון בספר וילף זכירה זכירה, ומינה דזכור צעין בספר.

אמנם הרמב"ן בחומש פ' כי תלך (דברים כ"ה י"ז) כתב דמסתפק ליה בכונת מצוה עשה זו אם נימא שמצוה לקרוא פרשת עמלק ציצור וגמלינו למדין מן התורה בשניה זכור וגו' (מגילה כ"ט ע"א), והנכון וכו' שנספר לצנינו אחריו דומיא דזכירת מרים היא המצוה, אמנם בספר החינוך מצוה תר"ג כתב גם כן דמקרא זה אנו למדין לקרות ציצור.

והרמב"ם במגין המצוות [עשה] מצוה קפ"ט כתב שגטוינו לזכור מה שעשה וגו' ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו, ומזה נצין למה עיקר

המצוה ציצור כיון דהזכירה תכלית הוא המחייה והמלחמה עם עמלק, וכשם שמצוה המלחמה עיקרו על הציבור כמ"ס החינוך סימן תר"ד, וצרמז"ס סוף מגין עשה, ר"ה לכך גם הזכירה עיקר מצוה ציצור, [ו] לא קיים המצוה אם לא קרא ציצור, ולכך נסמכו ב' המצוות בקרא מצוה זכירה ומצוה מחייה להורות כשם שמחיית עיקרו שייך ציצור שהם כח צידם למחות הוא הדין הזכירה, ומכל מקום גם ציחיד נמי המצוה אם לא היה אפשר ציצור וכמ"ס הרמב"ן, וזה מיושג דברי הרא"ש שכתב בצרכות פרק שלשה שאכלו (סימן כ') דפרשת זכור צעין עשרה רס"ו.

[ב] **והנה** מצוה זו אנו מחוייבין לקרות ציצור פעם אחת בשנה, והטעם אמרינן בפרק אלו מליאות (ב"מ כ"ד ע"ב) דלצידה משתכחת צ"צ חודש, וכן על המת נגזר גזירה שבתוך י"צ חודש ישתכח (ע"י פסחים נ"ד ע"ב ובברכות דף נ"ח ע"ב ברש"י ד"ה ככ"ה), ולכן צוה לנו התורה הקדושה שלא תשכח, וצודאי לריבים לזכור פעם אחת בכל שנה ושנה, ופעם אחת שאל הרב מו"ה משה מעיר חדש שאחר כך נסע לארץ הקודש, שצננת העיבור יהיה יותר מי"צ חודש, והשיב מרן זצ"ל בעל חתם סופר שהיא צאמת מחכוין ללאת בפרשת תלך על תנאי, (וכאך) [וכך] ראוי לנו לעשות רס"ו.

קריאת
פרשת
זכור פ"א
בשנה

רס"ו. וראה עוד מה שכתב רבינו בסוף חיו"ד עוד טעם על מה שצריך הקריאה דווקא בתורה ובעשרה, וראה בשו"ת בצל החכמה ח"ו סימן מ"ג מש"כ עליו.
רס"ז. ראה אריכות עליו בשו"ת דברי יואל או"ח סימן ל"ג. ובשו"ת שאילת יעקב ח"ב סימן ל"ד אות ו'. ובשו"ת בצל החכמה ח"ו סימן מ"ד. ואם דברי רבינו בשם החתם סופר סותר דברי החתם סופר שבשו"ת אבהע"ז ח"א סימן קי"ט דמשמע דזמן שכחה של שנה מעוברת היא י"ג חדשים דלא כדברי רבינו בשמו. עיין בשו"ת דברי ישראל ח"ב לקוטי

רס"ד. ראה עוד בשו"ת או"ח סימן של"ו, ועיין עליו בשו"ת מהרש"ג ח"ב סימן קמ"א, וראה מה שהאריך בדברי רבינו בשו"ת שאילת יעקב לחתנו של רבינו ח"ב סימן ל"ד אות ה' לבאר למה בעינן ספר ואם צריך מגין להקריאה עיי"ש.
רס"ה. וז"ל הרמב"ם שם הנה תמצא מהם מצוות שהם חובה על הצבור לא לכל איש ואיש כמו בנין בית הבחירה והקמת מלך והכרתת זרעו של עמלק. וכן החינוך כתב וזאת מן המצוות המוטלות על הציבור כולן. וראה ספר ישמח משה פרשת כי תצא מה שכתב על דברי החינוך.

אפיטרופא של יתום לשחרר עבדו / ברכו בקראה"ת

מצוה, כדאמרין בעלמא (ב"ב קעד ע"א וש"נ) יתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו, דאי אקנייה לגדול דבר כפייה לעשות מצוה הוא הו כפו ליה. אמר רב אשי כאשר עשה כן יעשה לו קים לן בינוקא דמקרבא דעתיה לגבי זוזי, ובוחר במ יתור מבעבד ואין אנו צריכין לכופו אלא בלא כפייה ישחרר אותו על ידי זוזי, ומוקמינן ליה אפיטרופא לשחרר דתניא (שם נב ע"א) אין אפיטרופ' רשאין להוציא עבדים לחירות, וילך העבד אל הנער עם האפיטרופא ומקרקש ליה זוזי לנער ויאמר לו במה אתה חפץ בי או באלו זוזי ויאמר הנער בזוזי אני בוחר יותר ממך ויאמר לו העבד אם כן אמור לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו גט חירות על שמך וכתוב לו הנער על שמו, כלומר אומר לסופר ולעדים [ש]יכתובו, ובוזה הענין עבדינן בלא כפייה ומצו למיכתב בגט צבינא ברעות נפשי.

ונראה לי דאין האפוטרופין של יתומים יכולין לשחרר עבדים של יתומים אלא בענין זה על ידי קרקוש זוזי ועל פי היתום שיאמר לסופר ולעדים לכתוב, או על ידי שימכרום לאחרים ואחרים מוציאין אותן לחירות.

עג

שאלני אחי ר' חזקיה. הקורא בתורה למה אומר לציבור ברכו את יי המבורך קמ"ה, יברך ברכת התורה ודיו.

והשבתי לו לפי שעזרא תיקן לישראל שיהו קורין בתורה שני וחמישי ושבת קמ"ו, והקורא בתורה מוציא את הציבור ידי חובת קריאה קמ"ז, לפיכך הרי הוא כאומר לציבור,

באחריות יכול לחזור. וכ"מ להלן במס' ב"ק. ונראה שתיבות אלו מישך שייכי למעלה אחרי ויצאו עליה עסיקין. קמ"ה. טושו"ע סי' קלט ס"ו עפ"י ברכות נ ע"א כמש"כ בבאהגר"א. קמ"ו. וכ"כ תוס' ברכות יג ע"א (ד'הא עזרא תיקן קראה"ת) ועי' מג"א וברכ"י רס"י קלה. קמ"ז. מלשון רבינו משמע שנוקט שחוב קריאת התורה על כל יחיד הוא מדין שומע כעונה ולא שמיעה בעלמא. וכן סובר רבינו יואל בראב"ה סי' תקנב עמ' קעא שכתב: שהרי המברך והקורא בתורה מוציא את הרבים ידי חובתן וכשהוא מברך ואנו עונין אחריו אמן הרי הוא כמו שאנו מברכין וקורין. וכן

בפירוש בשטר דשלא באחריות מכרה קמ"א, דאי לא כתב בפירוש אמרינן טעות סופר הוא ולא נכתב, ויצאו עליה עסיקין מיד בשעת מכירה, אם כששמע שמעון הערער אמר איני רוצה לזקק לה ולקנותה מפני הערער טענתו טענה ויכול לחזור, דטע' [מא] דקונה שלא באחריות דהוי קנייה משום דעביד איניש דזכין ארעא ליומיה קמ"ב שתהא שפה קמ"ג בידו אפילו יום אחד, והא ליכא, אבל אם לא חש שמעון לערער וירד ונזקק לשדה אפילו זיקוק מועט, כגון שדש אמצרי לידע מה צריכה, אינו יכול לחזור אע"פ שלא היתה שפה בידו כלל בלא ערער, דאמר ליה ראובן כיון ששמעת ולא חששת לערער וירדת לשדה נתרצית בכך, זחיתא דקמרי וכו', כלומר נתרצית לקנות השדה בעירעורו ולא מצית למיהדר, דיצאת מכלל זכני ארעא שפוייה ליומיה וקבילת עלך הערער. אפילו באחריות נמי ויצאו עסיקין מיד ולא חשש שמעון לערער וירד לה אין יכול לחזור ולומר אין רצוני בקרקע שיש עליו ערער, דאמר ליה ראובן פברת וקבילת הערער כשירדת לה, ואי משום אחריות, כשיטרפוה ממך אחוי טרפך שבדין טרפוה ואשלים לך קמ"ד עד שלא החזיק בה.

עב

[גיטין מ ע"א] הנהו בי תרי דהוה להו עבדא קם חד מינייהו ושיחרר פלגיה אמר אידך השתא שמעי רבנן שחציו בן חורין ומפסדי ליה מינאי, שיכופו אותי לשחררו כדתנן (שם מא ע"ב) כופין את רבו וכו', אזל אקנייה לבנו קטן, דלאו בר כפייה למעבד

שמה שאמר אביי עד שלא החזיק 'החזיק' היינו הקנין עצמו. ואילו כאן ממש"כ להלן 'אבל אם לא חשש שמעון לערער וירד ונזקק לשדה אפילו זיקוק מועט כגון שדש אמצרי לידע מה היא צריכה' וכן ממש"כ 'שכתב בפירוש בשטר' משמע שמפרש כתוס' הנ"ל ש'החזיק' אינו הקנין אלא גילוי הריצוי. ועי' להלן סס"י צט. קמ"א. וכ"פ רבינו בריש ב"ק. קמ"ב. ב"מ יד ע"א. קמ"ג. עי' ב"מ ע ע"א דמשפו נכסיה, ופרש"י שם שנכסיו שקטין אצלו ואין ערער על קרקעותיו. עי' ערוך ע' שף ב. קמ"ד. הר"ב אבני שהם תמה דפשיטא שגם בהחזיק בה דינא הכי דבשלא החזיק בה גם שלא

תמרי דזיקא היכי אכלינן / חקירות ובדיקות בדיני נפשות

ומפילין אותם ממנו, יאשי מייאש מעיקרא על כל מה שיפול ממנו דלהאי ודאי מסיק אדעתיה ומייאש מעיקרא כיון דמימאסי. ובעי כרכתא מאי, כיון דגלי דעתיה דלא מייאש מן הנפלות מהן^{קמח} מהו, א"ל אסור, והוא הדין לתאנים כרוכות.

ולא נהירא לי מה שפירשו רבותי כיון דאיכא שקצים ורמסים דאכלי להו, בארץ אחר נפילתן, דאם כן לישני נמי לעיל גבי תאניה הכי^{קמט}, וזתים וחורבין לישתרו כיון דאיכא שקצים ורמסים דאכלי להו בארץ. ותו לימא כיון דאיכא בהמות דאכלי להו, אלא בהמות לא סלקי לאילן.

עה

שאלני^ה חתני ר' יואל. הא דתנן בפרק היו בודקין (מ ע"א) בדיקות אמר אחד מן העדים איני יודע עדותן קיימת, והקשה לי, וכי כששואלין אותם מכירין אתם אותו אם גוי אם יהודי היה הנהרג דהוא בדיקה, וכן התריתם בו וקיבל התראה, אם אמר אחד מן העדים איני יודע אם ישראל היה או אמר איני יודע אם קיבל התראה, עדותן קיימת וקטלינן ליה אפומא דחד, חס ושלום.

והשבתי לו. שבע חקירות דרישא דמתני' אינן גוף העדות, שאפילו יאמרו העדים עכשיו הרג פלוני את פלוני והתרינו בו וקיבל התראה, אעפ"כ חוקרין אותן בכולן משום דר' שמעון בן אלעזר דאמר (שם לב ע"ב) מסייעין העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהן ויחזרו בהן אם באו להעיד עדות שקר, הכי נמי רמא עלייהו תורה אילו שבע חקירות כדי שיחזרו בהן ולא יעידו שקר^{נא}. ומכירין אתם אותו והתריתם בו, והעובד ע"ז את מה עבד ובמה עבד, הוא גוף העדות, שאם לא

הרי אתם צריכין לברך ולקרות כמוני, תסכימו לקריאתי ולברכתי ותברכוהו עמי והם עונין ומברכין. וכן שליח ציבור אומר ביוצר ומעריב, לפי שהוא בא להוציא את הציבור ידי חובתן ואומר להם תסכימו לקריאתי ולברכתי ותברכוהו עמי והם עונין ומברכין ויוצאין ידי חובתן. וכן המברך ברכת המזון, לפי שהוא מוציא את בני הסעודה אומר להם תסכימו. ולכולן סמכו חכמים שתיקנו, ממש ש' אמר כי שם ה' אקרא ואתם הבו גודל לאלהינו ותברכוהו אתי.

עד

מפרק אילו מציאות (כב ע"ב). בתר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקא היכי אכלינן להו. וקשיא ליה לרבינו שלמה זצוק"ל ומקמי דאיתותב היכי אכלינן להו, הא מודה רבא בזיתים וחורבין הואיל וחזותן מוכיח, ותמרים נמי חזותן מוכיח.

ונראה לי דתמרים נמי עם נפילתן נימסין, כמו תאניה דאע"ג דחזותא מוכיח כיון דנימסית מייאש מעיקרא. והא דאיצטריך למיבעי, משום דלא דמי לכולה מילתא דתאניה, תאניה מידע ידיע דנתרה בלא זיקא ונימסת ומעיקרא מייאש, אבל תמרה דלא עבידא דנתרה^{אוצר החכמה} אלא על ידי זיקא לא מסיק אדעתיה לזיקא ולא מייאש מעיקרא, ומיהו לכי ידע מייאש. ומקמי דאיתותב אכלינן, דסברי' כרבא דתהוי יאוש, אבל השתא דאיתותב היכי אכלינן. ולזתים וחורבין לא דמו דכיון דחזותן מוכיח עלייהו ולא מימאסי, ודאי לא מייאש, אבל תמרי מימאסי ולכי ידע מייאש, אבל מעיקרא לא מייאש דלא מסיק אדעתיה לרוח שאינה מצויה. ומשני כיון דאיכא שקצים ורמסים דאכלי להו באילן

מחל. קמט. ועי' בבאהגר"א שציין לד' הרמב"ם דדוקא תמרי דזיקי אכלי להו מחמת מתיקותן. קנ. כל הסימן הועתק בראב"ה סי' אלף ומ"א. וככל דבריו כאן כתב רבינו במס' סנהדרין מ ע"א. קנא. וכך היא שיטת רוב הראשונים (רמב"ם פ"א מהל' עדות ה"ד ומאירי וחי' הר"ן. וד' הרמ"ה שבאמרו עכשיו הרג איז חוקרין אותו בכולן.

משמע שסובר ראב"ה ש"כ בס' כא: וצריך לכוין לבו לצאת ולשמוע מפי הקורא. [ועי' בס' ציונים לתורה כלל ט בשם מהרי"ב שהחיוב הוא שמיעה בלבד ובשם רדב"ז שהוא מדין ש"כ]. קמח. מפרש רבינו כפירוש הערוך ע' כך א: פירוש כגון שאם בעל התמרים עושה גידור פסיפס ברה"ר תחת דקליו וכו' אסור דגלי דעתיה דלא הפקירו ולא

(י) ערבית בלא קדיש (כל-בו). (יא) וכן מי שלא היה לו ציצית או תפילין (יב) והביאו לו בין 'ישתבח' לקדיש יכול להניחם ולברך עליהם. אבל (יג) *בין קדיש ל'ברכו' לא יפסיק בשום דבר (א"י פ' חפלת השחר), וכל-שכן שלא יפסיק (יד) לאחר שאמר השליח-צבור (ד) 'ברכו' קודם שמתחילין ברכת 'יוצר' (כ"י) סוף סי' נו בשם המנהיג וע"ל סוף סי' נז):

נה דיני קדיש, ובו כ"ב סעיפים:

א טור ומפורש הטעם א (א) "אומרים (ב) (ב) קדיש. יראין אומרים אותו בפחות מעשרה באר היטב

לאחר שהתחיל הש"ץ קדיש לא יפסיק שוב לטלית אפילו בין הפרקים, ע"י סימן סו סעיף ב, וזה שכתב רמ"א כאן אבל בין קדיש לברכו וכו' וכ"ש שלא יפסיק וכו', מ"א:

(ב) קדיש. כאשר טוב למעט בברכות כך טוב למעט בקדישים, כנה"ג, וכן בחשובת דבר-שמואל סימן פג קודם גס"כ ח"ג ע"ז שואספים

משנה ברורה

שם עשרה, ואפילו (יא) מי שלא למד יכול גס"כ לומר הקדיש כמו בפריסת שמע לקמן בסימן סט: (י) ערבית בלא קדיש. עיין לקמן בסימן סט מה שכתבנו שם בזה: (יא) וכן מי שלא. דכל זה הוא צורך מצוה, על-כן מותר להפסיק (יב) לאחר שגמר ברכת ישתבח: (יב) והביאו לו. (יג) בין ליחיד ובין (יד) לשליח-צבור, ואף-על-פי דגנאי הוא לצבור להמתין, מכל מקום הואיל דאי אפשר בלאו הכי שרי, ובוזה אין צריך השליח-צבור לחזור ולומר פסוקים, דשהייה מועטת היא [דה"ח]. ונראה, דביחיד מיירי באופן שיהיה יכול לגמור הנחת טלית ותפילין קודם שיגיע הש"ץ ל"אמן יהא שמיה רבא" וברכו, או שכבר שמע קדיש וברכו, דאי לאו הכי הלא קיימא לן בסימן כה דאסור להפסיק בין השליח להשליח-ראש אפילו לענות "אמן יהא שמיה רבא" וברכו, אלא שותק ושומע ומכוין למה שאומרים, וזה אין נכון לעשות כן לכתחלה לצאת בזה אפילו למאי דקיימא לן שומע כעונה, כדמוכח בברכות כא ע"ב, בתוספות ד"ה עד וברא"ש שם; ובאופן זה טוב יותר שימתין מלהניח התפילין עד שיסיים הש"ץ ברכו ואז יניחם, ולענין הברכות עיין בסעיף-קטן הסמוך: (יג) בין קדיש. רוצה לומר, משעה (טו) שהתחיל קדיש, דהקדיש לברכו גס"כ שייך. ועיין (טז) באחרונים שכתבו דבין קדיש לברכו דינו (יז) לכל מילי כבין הפרקים, ותיכף אחר ברכו אף שלא התחיל עדיין ברכת יוצר הוי כאמצע הפרק, דמשם ואילך הוא כהתחלת יוצר, כי עיקר כוונת הש"ץ מה שאומר "ברכו את ה'" היינו שיברכוהו אחר-כך בברכת יוצר, (יט) על-כן בין יחיד ובין ש"ץ אם לא נזדמן לו טלית עד שהתחיל קדיש יכול להתעטף בו תיכף, אבל לא יברך עד לאחר התפלה, ואז ימשמש בו ויברך. ותפילין אם נזדמן לו קודם ברכו, יכול לברך עליהן, לפי מה שהסכימו האחרונים בסימן סו דיוכל לברך על התפילין בין הפרקים; אבל אף לא נזדמן לו עד שהתחיל ברכו, שוב לא יוכל לברך עליהן, אלא יניחן בלי ברכה וכשיגיע קודם "אהבה רבה" ימשמש בהן ויברך עליהן, ועיין בסמוך: (יד) לאחר שאמר וכו'. מלשון זה מוכח דאפילו יחיד לא יפסיק, ועיין בסעיף-קטן הקודם. ונראה דכל זה דוקא באופן שמיירי בפנים, דהיינו שכבר גמר ברכת ישתבח ועומד להתחיל ברכת "יוצר אור", אבל אם הוא עוסק עדיין בפסוקי דזמרה, וכל-שכן אם בא עתה להתפלל, ורוצה להתפלל כסדר ולא לדלג הפסוקי דזמרה ולפתוח מברכת יוצר, ושמע קדיש וברכו, אין דינו בזה כאמצע הפרק, ולכולי עלמא יכול להניח טלית ותפילין ולברך עליהן. ועיין (יט) בהגהות הגאון ר' חיים צאנזאר:

א (א) אומרים וכו'. כאשר טוב למעט בברכות כך (ב) טוב למעט בקדישים. ועיין באחרונים שקראו תיגר על זה שואספים עשרה בני-אדם ואומרים כמה קדישים על פסוקי-תורה או משנה או גמרא. עשרה יהודים לועזים, שאין מי שיודע בלשון-הקודש להוציא אותם ידי חובה, (ג) יוכל אחד מהם להיות שליח-צבור ולומר קדיש וקדושה בלשון לע"ז: (ב) קדיש. פירוש, אחר פסוקי דזמרה, ובענין עשרה, שכל דבר שבקדושה, כגון קדיש וקדושה וברכו (ג) וקריאת-התורה ונשיאת-כפים, אין אומרים אותו בפחות מעשרה, שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל", וילפינן בגזירה-שוה ד"תוך" "תוך" ממרגלים, דכתיב "עד מתי לעדה הרעה הזאת", יצאו יהושע וכלב, נשאר עשרה, וקראין עדה. וכל הקדישים (ד) שוין לזה, אפילו קדיש דרבנן שאחר הלימוד. כתב הט"ז, דבעת אמירת פסוקי דזמרה אין צריך עשרה, דאפילו אם אמרוהו ביחידות, כל שיש עשרה בשעת אמירת הקדיש די בכך. וכן אם התחילו להתפלל ערבית ביחידות ובאו עשרה לעת אמירת הקדיש, יכול לומר הקדיש, וכן בכל לימוד שאדם לומד, פסוקים או אגדה, או באמירת "עלינו" או באמירת "אשרי" שקודם מנחה או באמירת תהילים בבוקר, אם היה בלי מנין ונזדמן תיכף מנין, שיש לומר קדיש. ומגן-אברהם בסימן סט ור"ל לא כתב כן, וכן מהגר"א בסימן רלד מוכח

שער הציון

(יב) חיי-אדם: (יג) פשוט, ומוכח לעיל בסימן נא סעיף ד בהג"ה שם בביאור הגר"א ובסימן נג בסעיף ג: (יג) מוכח מפנים: (יד) מגן-אברהם: (טו) מגן-אברהם: (טז) אליה רבה ופרי-מגדים: (יז) אף לענין שאילת שלום והשבה על זה: (יט) פרי-מגדים: (יט) דהוא משיג שם על הרמ"א, ולדברינו נחא סברת הרמ"א דסבירא ליה דכיון דהוא שומע ברכו מהש"ץ ועומד לקיים דברו ולהתחיל ברכת יוצר אור נחשב כאמצע הפרק, ועיין לקמן בסימן קלט סעיף ז ובביאור הגר"א שם: (ב) כנסת הגדולה: (ג) דבר-שמואל סימן שכא: (ג) מגילה כג: (ד) שו"ת כנסת הגדולה:

ללמדו שיהיה שגור צפון, מה שאין כן שארי צרכים יכול חצירו להוציא **ידי חוצמו**: (יח) יושב לו והיה בוכה. לא הוזכר שלימדס לו ג' אלו, ומשום דלית בה רצותא על לב רחצ כר"א שלמדס וקבלס בפעם א' (ובלימוד ההלכות הוא שהוצרך לפרש כיצד למדס כדמפרש ואילן), אבל ודאי

שמע לדברי רבי יוחנן בן זכאי וכלי ולמדס מיד כשא"ל עמוד ואלמדך שלשתן, וזהו שאמר כאן ישב לו כו', דר"ל לאחר העמידה שעמד ללמדס כדברי רבי יוחנן בן זכאי וכו'. ולא מסתבר לומר שזה שישב לו והיה בוכה היינו שלא רצה לקיים דברי רבי יוחנן בן זכאי לעמוד ללמדו שלשתן, והיה חפץ ללמדו מפי רבי

יוחנן בן זכאי דיוקא הלכות (אבל ג' אלו היה יכול ללמדו מפי אחרים ג"כ), וזהו מבקש אני ללמוד תורה דקאמר לדרי יוחנן בן זכאי ר"ל הלכות דיוקא, כי הוא דחוק בלשון המאמר, גם לא מסתבר שלא ישמע לדברי רבי יוחנן בן זכאי: (יט) והיה א"ל ב' הלכות ב' חוזר עליוהן ומדבקן. לכאורה פירושו שכל ימי השבוע כולו א"ל רק ב' הלכות והיה חוזר עליהן כל ימי השבוע עד שמדבקן, אבל אין נראה שר"א צור סוד כו' יצטרך לחזור ב' הלכות כל ימי השבוע, גם קצת דחוק שרבי יוחנן בן זכאי יעריח עצמו כ"כ ללמד לו ו' פעמים (דהיינו פעם אחת בכל יום מימי השבוע) ב' הלכות לר"א, וצערותיו [נד:] אמר ר"א גופיה שחייב לשנות לתלמידו רק ד' פעמים. (ואפשר בתחלת לימודו שהיה עם הארץ הוא שהוצרך רבי יוחנן בן זכאי ללמדו כ"כ פעמים הרבה, וכמ"ס בנהגה הגדול [ע"ט א'] שצפס ראשונה לא הכיר בו רבי יוחנן בן זכאי שהוא כלי מוכן). אבל יותר נראה לפרש, שכל יום מימי השבוע היה מלמדו ב' הלכות חדשות, שכן היה דרכן לשנות לתלמידים ב' הלכות בכל יום, וכדליתא בויקרא רצה פ"ט הריני שונה ב' הלכות היום ב' הלכות למחר כו', וצריך השירים רצה פ"א מה מים טיפין כו' ב' הלכות היום ב' למחר, ועיין שוחר טוב תהלים מזמור א'. ובתשובת הרשב"א סי' נ"ב פי' בשם ספר המנהיג מ"ש כל השונה הלכות בכל

זכאי בן מי הוא יחלוק לו כבוד מפני כבוד אביו, וכמו שצאמת אח"כ כשהטריח עליו והגיד לו א"ל רבי יוחנן בן זכאי חייך היום אתה סועד אללי, והוא היה רוצה לברוח מן הכבוד, וגם היה רוצה להתענות לפי מש"ל: (טו) א"ל מימירך לא צמדת בו א"ל לאו. בתוס' פ' הנונה

[שבת קד.] פירושו עפ"י הירושלמי [מגילה פ"ק ה"ט] והצ"ר פ"א שאמרו שם דחינוקות שדרשו מנפ"ך היו ר"א ור"י, דל"ל שר"א למד תורה כבר אלא שלא עסק עד שהגדיל עכ"ל, וממ"ס כאן אין נראה כן, דנהי דבתורה לא עסק אבל ק"ש ותפילה וצרכי המזון אין אפשר ששכח, (והרי נשתנה ר"א צבור סיד

שאינו מאבד טפה, שנראה לפשוטו שהיה זכרן נטעו וכמ"ס בשם האחד אליעזר ואיך שם אלו ג' דברים הנהוגים בכל יום), ועוד שהרי א"ל רבי יוחנן בן זכאי מימירך לא למדת כו' והשיב לאו, הרי שלא למד מימיו אפילו ג' אלו. ואולי נאמר לדעת התוס' שלמד רק צורת אוחיות ולא למד ק"ש וכו' ותפלה ובהמ"ז עדיין (ולפירוש"י צפ"ג דברכות [ג.] אפי' קטנים שהגיעו לחינוך פטורים מן הק"ש): (טז) א"ל לאו. י"ל ז"ש ר"א רפ"ז דברכות [מז:] איזהו עם הארץ כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית, (ובסוטה [כ"ב א']) גרמין זה ר"מ, ונדחקו החס"ם שם לישב דלא חיקשי דר"מ אדר"מ. גם נצטרך לומר, דאחרים דאירי זה שם לאו היינו ר"מ כסמך אחרים בכל מקום. ועי' תוס' צפ"ק דסוטה [יג.] בזה, אבל לגירסא דברכות ר"א ינחא, דקיבלה מרבי יוחנן בן זכאי שפתח לו תחלה באלו, (מיהו א"כ הו"ל למינקט שלשתן): (יז) עמוד ואלמדך שלשתן. פשוטו של דבר הקדים לימוד ג' אלו משום שהן תדירין בכל יום (ולכן הקדימו ג"כ בסיפור המשנה ג' אלו כסדרן במסכת ברכות, ואבנ צרהמ"ז כלל כל הצרכים כולן, ועיין בלשון ריא"ז בשלטי גבורים ריש ברכות). ועמיתו הרב מ' אברהם עזריל ז"ל פירש, משום שאמרו צירושלמי פ"ג דברכות והציאוהו הפוסקים שג' אלו אין אדם מוציא חצירו ידי חובתו (אלא בתפלה ב' וצרכי המזון צוימן ג' או א' סופר ולא צור), לכן הקדים

חוספות הרד"ל [ח] ואין לתמוה אם היה קטן כזה שלא למד ק"ש תפלה ובהמ"ז רק צורת אותיות האריך דרש מנצפ"ך אז, שנמצא כיו"ב בזוהר בינוקא דרב המנונא סבא שמפורש ברעיא מהימנא עקב [וע"ב] שהי' בן ה' שנים כשדרש המאמר המופלא דפ' בלק, וינוק' דר"י דפקיעין בפ' בלק [והו' דלא הוי ה' שנים, וכן הרבה כיו"ב, ובשמואל הנביא אמרו ברפ"ה דברכות [לא:] שדרש שחיטה בזר כשרה מקראי כשהביאוהו אל עלי כשנגמל מחלבו, אף אנו לא נתמה על ר"א וחבריו שלפי גדולתם אח"כ, גם בעודם באבי הילדות מקטפיהו ידיעין: [ט] ומפני שהיו רגילים עדיין בימי ר' יוחנן בן זכאי ללמוד תורה מעומד כמו שהי' עד ימי ר"ג כדאיתא רפ"ג דמגילה [כא:], ואם הוא ר"ג דיבנה, א"כ וודאי ר' יוחנן בן זכאי קודם לו היו. ואפילו למאי דגרסינן בה בשלהי סוטה ר"ג הזקן שהי' נשיא בזמן הבית (שחבר בימי בנו רשב"ג הראשון שנהרג) קודם שהי' ר' יוחנן בן זכאי נשיא, מ"מ י"ל שר' יוחנן בן זכאי למד תורה לרבים בימי ר"ג הזקן כמו בימי רשב"ג בנו, וקודם תקנת ר"ג הזקן היה זה המעשה דר"א שעדיין היו לומדין תורה מעומד. ע"כ:

פירוש מהרז"ו

רבי יוחנן בשביל כבוד אביו, והוא רצה שילמדנו בשביל כבוד שמים, ויהיה תחילת למודו לשמה מכל צד מהלומד והמלמד, אך אחר שראה שמלמדו תורה לשמה, אז הודה לו בן מי הוא: **לא צמדת לא קריאת שמע וכו'.** ג' אלו חובתן קבועה בכל יום, קריאת שמע ב' פעמים, תפלה ג' פעמים, וברכת המזון כמה פעמים שהוא אוכל, לכך למדו ג' דברים אלו מקודם. וגם קריאת שמע וברכת המזון דאורייתא, ותפלה במקום עבודה: **ואלמדך שלשתן יושב וכו'.** פירוש אחר שלמד ממנו ג' דברים אלו יושב בוכה, שהיה רוצה ללמוד כל התורה כולה. כי לא יתכן לומר שלא רצה ללמוד ממנו ג' דברים אלו כי אם שאר דברי תורה, כי גם דברים אלו דברי תורה ורגילים וקבועים בכל יום ולמה ימנע מללמדם. אלא ודאי שבכה אחר שלמד ג' דברים אלו: **מפני מה אתה בוכה.** מה ששאל עוד הפעם מפני מה אתה בוכה, והלא כבר שאל אותו והשיבו שרוצה ללמוד תורה. ואולי סבר רבי יוחנן מאחר שכבר

עוד העיר ממצות הגדה בליל פסח שהמצוה היא להגיד לאחרים. ומגמרא פסחים (דף קטז ע"ב) לכאורה משמע דיש בזה שומע כעונה, דאיתא שם סומא פסור מלומר הגדה וכו' והאמר מרימר מאן דאמר אגדתא בי רב יוסף וכו', ויעוין בספר שבת פסח (דיני מגיד, אות ב), שבאמת מצדד לומר כן דלא יהא שומע כעונה בהגדת ליל פסח, משום שהחייב הוא להגיד לאחרים כמ"ש והגדת לבנך, ובספר ישרי לב (תאו"ח אות ש „שומע כעונה“) הביאו בשם אביו הגאון בעל חקרי לב שהקשה ע"ז מסוגיא דפסחים הנ"ל. ועיי"ש מש"כ ליישב דברי השבת פסח ולפרש את הגמרא בדרך אחרת. אולם לא משמע כן מדברי המפרשים על הגמרא הנ"ל. ויעוין ב"י (ס"ס תעג), שכתב בשם רבינו ירוחם דסומא חייב בהגדה מדרבנן ויכול להוציא את הרבים יד"ת. ויעוין שו"ת חת"ס (או"ח, סימן טו) דפשיטא ליה דהגדה אפשר להוציא מתורת שומע כעונה. וצ"ל דאעפ"י שבהגדה בליל פסח המצוה היא להגיד לאחרים, מ"מ אין זה לעיכובא, כדאיתא בפסחים (דף קטז), ת"ר חכם בנו שואלו ואם לאו הוא שואל לעצמו, וצ"ל המכילתא שהובא בסה"מ להרמב"ם: מכלל שנאמר והיה כי ישאלך וגו', בינו לבין עצמו מנין, ת"ל ויאמר משה וגו'.

סימן נח

מי שלא שמע פרשת זכור אם יוצא בשמיעתה

בפרשת השבוע בזמנה

נשאלתי, באחד שלא שמע פרשת זכור ונתכוין לצאת יד"ח בזמן קריאת התורה בפרשת השבוע, סוף פ' תצא, אם יצא האיש הזה יד"ח מצוה זו, הואיל והקורא לא כיון להוציאו בזה.

הנה, לכאורה יש לומר שכיון דבלא"ה הקורא מכיון להוציא את הרבים במצות קריאת התורה ואנו אומרים בזה שומע כעונה בשביל מצות קריאת התורה ונחשב כאילו הוא קורא בעצמו, שוב יש בידו לכיון שיצא בזה יד"ח פ' זכור אף בלא כוונת הקורא. אבל לעומת זאת יש לדון, דעל המשמיע לכיון להוציא את השומע בדבר זה שהשומע רוצה לצאת בו, וקצת יש לדקדק כן מדברי דרך החיים הלכות פורים, שמביא דברי המג"א (סימן תרצב ס"ק א), דבברכת שהחיינו על המגילה יכולין לצאת גם על הסעודה ומשלוח מנות, וכתב ע"ז, שגם המברך יכולין להוציא ע"ז, וכ"כ הפמ"ג (באשל אברהם אות א): וידיע לש"ץ זה דבעי כוונת שומע ומשמיע, ולכאורה אף כשלא נתכוין המברך להוציא על הסעודה אמאי לא נאמר דכיון דשומע כעונה הוי כאילו בירך בעצמו ושוב יכול לכיון לכל מה שירצה, וע"כ דעל המשמיע לכיון להוציא בדבר זה שהשומע רוצה לצאת בו.

וח"כ הגר"י כהן שיח"י הביא ראייה שא"צ המשמיע להוציא את השומע דקא בדבר זה שהוא רוצה לצאת בו,

משחמץ כל זמן שעונין דהווי להו תרי קלי, קולות העונין וקול כהנים המברכים ולא משחמץ. ואי תקשי לדברי הרב א"כ לא יסאו שנים כפיהם וכו', (ובפרט לדעת החרדים שגם הישראל השומע הוא בכלל המצוה, ומה שמתברכים גם העם שבשדות היינו כשיש צבור שומעים שוב מתברכים גם עם שבשדות שאינם שומעים. אלא שק"ק מעיר שכולה כהנים שמברכים לעם שבשדות ויש ליישב). ולכן לא שייך בזה שומע כעונה, דנהי דשמיעתו חשיב כדבור לגבי עצמו אבל לא לגבי העם המתברכים שהם אינם שומעים את עניינתו של הכהן השומע. ואפשר שזהו גם כוונתו של הגאון בעל בית הלוי, ולא משום דחסר, הקול רם, ואפשר עוד, שגם הדרשה שבגמרא, אמור להם בקול רם, הכוונה היא בקול רם כדי שהצבור ישמע, באופן שהדרשה שבגמרא ידון, אמור להם בקול רם, היא אותה הדרשה שדרשו בספרי, אמור להם שיהיה הקהל שומע'.

וח"כ הרב הגר"י כהן שיח"י הביא קצת ראייה לדברינו שבחליצה ובמקום שהמצוה היא שיאמר לאחרים ל"ש שומע כעונה, מהא דאיתא במשנה בכורים (פ"ג מ"ד): כל מי שידוע לקרות קורא וכל סא"י לקרות מקרין לפניו — היינו שאחר קורא והמביא עונה אחריו (ובירושלמי שם הובא סמך לזה מהכתוב: „וענית ואמרת“ — דאין ענייה אלא מפי אהרן). ולכאורה, כיון שבין כך קורא אחר והמביא שומע ממנו, למה צריך המביא לענות אחריו ואינו יכול לצאת בשמיעתו מתורת שומע כעונה, וע"כ שבמקום שהמצוה היא שיאמר לאחרים ל"ש שומע כעונה, ובמקרא בכורים המצוה היא שהמביא יאמר לכהן כדכתיב: ובאת אל הכהן... ואמרת אליו הגדתי... (ובסוטה בפרק אלו נאמרין איתא שמקרא בכורים צריך להיות גם בקול רם), וגם לענין חליצה איתא בירושלמי (פ"ב ה"א): „וענתה ואמרה“ — אין עונה אלא מפי אחר שמקרא אותו והוא עונה אחריו — הרי שצריך לענות אחריו ואין יוצא בשמיעתו בלבד מתורת שומע כעונה. וכעין דקדוק זה דקדק הצ"ח בברכות (דף כא ע"ב ד"ה בא"ד) בהא דשנינו במס' נזיר (רפ"ד): „האומר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני... כולם נזירים“ — ודקדק שם הצ"ח למ"ל שאמר: „ואני“ — אפילו שומע ושתק ונתכוין להיות כעונה יהא נזיר מתורת שומע כעונה. והצ"ח שם העלה דבר חדש, דלא אמרינן שומע כעונה אלא כמו גבי ברכה שוה שמברך אומר הברכה כתיקונה וזה ששומע הוי כעונה וכאילו בירך הוא בעצמו שהרי כל ישראל מברכים להקב"ה ונוסח אחד וכוונה אחת לכולם, וכן בנוסח הקדיש וכו', אבל זה שאומר: „הריני נזיר“ — על עצמו כיון, וזה ששמע אפילו אי שומע כעונה הוי כעונה שפלוני יהיה נזיר, לכן צריך שיאמר: „ואני“, וכדברי הצ"ח לענין נזיר לכאורה י"ל כן גם לענין חליצה דזה שהאחר יאמר: „לא תפצתי לקחתה“ — לשון זה הוי כאומר על עצמו, וזה שהאלם שומע אפילו אם שומע כעונה הוי כעונה שהאחר לא חפץ לקחתה, אם כי יש לחלק דהתם בנזיר גם כונתו של האומר: „הריני נזיר“ הוא על עצמו, משא"כ בחליצה רק הלשון משמעותו שהוא אומר על עצמו, אבל איננו מכיון על עצמו.

להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כל אחד קורא לעצמו. וכן מבואר בתשובת הראב"ן (סימן עג) שכתב וז"ל: שאלני אחי. הקורא בתורה למה אומר לצבור ברכו את ר' המבורך. יברך ברכת התורה ודי. השבתי לו לפי שעורא תקן לישראל קה"ת והקורא בתורה מוציא הרבים יד"ת. לפיכך הרי הוא אומר לצבור: אתם צריכים לברך ולקרות כמוני תסכימו לקריאתי וברכתי עמי, והם עונים ומברכים. וכן ש"ץ אומר ביוצר ומעריב לפי שמוציא הצבור יד"ת עכ"ל. הנה מבואר בראב"ן שקריאת התורה היא להוציא את הצבור יד"ת שיהא חשוב כאילו כל אחד ואחד קורא בעצמו. וכן מבואר שגם ברכת התורה של המברך היא להוציא את השומעים שנתחייבו בברכה זו. אולם בתשו' הרדב"ז (ה"א, סימן תקע"ב) כתב, דהברכה היא רק להמברך אבל השומעים לא נתחייבו כלל בברכה זו. (ויעוין בתשו' נודע ביהודה תנינא סימן טו שכתב: לדידן שכ"א מהעולים מברך. איכ אין אחד מהם מכיון להוציא אחרים בברכתו). ואפשר שלדעת הרדב"ז גם קריאת התורה גוסה לא נתקנה כדי להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כ"א קורא בעצמו. וכן מצאתי בספר צ"צ ליובאוויץ (או"ח, סימן לה) שכתב כן מסברת עצמו וז"ל: עכצ"ל שהחיוב לקרות ז' אין החיוב על הצבור ממש שיקראו קריאת ז' רק שז' יהיו קורין, ולא דמי למקרא מגילה שכל אחד חייב לשמוע כל המגילה, והביא ראיה לזה מהא דקטן קורא בתורה אבל אינו פורס על שמע מפני שאינו מוציא את הרבים י"ח כמו שאין מוציא י"ח במקרא מגילה, וכיון שכן איך קורא בתורה ומברך והרי הקטן אין מוציא וע"כ וכו'. ולא ראה דברי הראב"ן הנ"ל שממנו מוכח שקריאת התורה היא להוציא את השומעים שיהא חשיב כאילו כל אחד קורא לעצמו. עכ"פ אם נאמר דבמצות קריאת התורה אין הקורא מוציא את הרבים כלל, הרי אין כאן כוונת הקורא להוציא את הרבים בכלל וא"כ יש לעיין ולדון דאין השומע יוצא בפ' זכור בלי כוונת הקורא ביחוד להוציא, או נאמר דסתמא כל הקורא לרבים נח"ל להוציא את מי שירצה.

סימן נט

עומד בתפילת י"ח ושומע הבדלה על הכוס

נשאלתי, בעומד בתפילת י"ח ושמע הבדלה ממבריל על הכוס, אי מותר לו לכיון לצאת, ובדיעבד אי יצא בזה, וכן בין הפרקים של ק"ש אי יוצא.

הנה, בשאגת אריה (סימן ו) הביא דברי שובלי הלקט שכתב (בכלל א סימן ט) במתפלל ושמע קדיש וקדושה, דאיכא מרבוותא דס"ל ששותק ושמע דקיי"ל שומע כעונה, שרבי אברהם ב"ר שלמה כתב היכא אמר שמע ולא ענה יצא, במקום שיוכל לענות כהנך דסוכה, אבל העומד בתפלה שאינו יכול לענות לא יצא בשמיעה, עכ"ל. וכתב ע"ז השאגא שרשי' ותוס' בשם בה"ג חולקים עליו בזה וס"ל דישתק וישמע, וגם לדעת התוס' בשם ר"ת ור"י אמרינן בזה שומע

מהא דאיתא בירושלמי פ"ב דמגילה והביאו הר"ן בריה. בענין תקיעת שופר, דאם היה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה, תקיעה אחת מוציאה את שניהם, ופסק כן המחבר באו"ח (סימן תקפח סעיף ה). אמנם יש לדחות דאפשר דשם איירי בנתכיון כך התוקע להוציא את שניהם למה שהם צריכים — לזה לשם תקיעה ראשונה ולזה לשם תקיעה אחרונה. אולם בקרבן העדה שם פ"י דברי הירושלמי שתקיעה אחת מוציאה את שניהם, אפילו אם התוקע נתכיון להוציא רק לאחת מן התקיעות או לראשונה בלבד או לאחרונה בלבד. ויעוין בתשובות הרדב"ז (ח"א סימן שסא) שכתב: מי שהיה אנוס ולא התפלל ערבית ולמחר היה שליח צבור אין צריך להתפלל תפלה מיוחדת תשלומין לערבית אלא בתפילת לחש יכוין לתפילת שחרית ובתפילה שבקול רם יכוין לתשלומי ערבית ולהוציא את הצבור תפילת שחרית. והברכי יוסף (א"ח, סימן קח) למד מדבריו במי שלא התפלל ערבית והתפלל שחרית לחובת שחרית וכיון בשמיעת תורת שליח צבור לצאת יד"ח לתשלומי ערבית יצא.

וראיתי בחוט המשולש שכתב לענין ברכת שהחיינו, שאם זה מברך על המצוה והלה קונה כלים חדשים דאין יוצא זה מזה. ולכאורה משמע מדבריו שאין השומע יכול לצאת בברכת המברך אלא על אותו דבר שהמברך בירך עליו. אבל יש לחלק בענין זה ולומר, דשאני התם שבאותו דבר שמברך עליו אין השומע צריך לזה ואינו יוצא כלל, משא"כ בנידון שלפנינו דבמצות קריאת התורה שהקורא עושה השומע יוצא בה, אלא שרוצה להוסיף ולצאת גם בפ' זכור, וכיון שלענין קריאת התורה הקורא מוציא בזה את השומע, שפיר אמרינן בו שומע כעונה, וממילא שיש בידו להוסיף ולכוין שיצא גם בפרשת זכור אף בלא כוונת הקורא על כך. ולפי פ"י קרבן העדה מוכח מהירושלמי שאין המשמע צריך לכיון להוציא את השומע ברבר זה שהשומע רוצה לצאת בו.

אלא מה דמשמע בדברי חוט המשולש שאפילו אם כיון המברך בברכת שהחיינו שבירך על המצוה להוציא את חברו על הכלים החדשים — אין השומע יכול לצאת בזה, משום דאין השומע יכול לצאת בברכת המברך אלא על אותו דבר שהמברך הוא מברך לעצמו, לכאורה זה נסתר מדברי הירושלמי והרדב"ז הנ"ל, ואולי יש לחלק בזה בין תקיעת שופר ותפילה לברכת שהחיינו על הכלים שהוא ברכת הנהנין, שלענין תקיעת שופר ותפילה כיון דאמרינן בזה אעפ"י שיצא מוציא' שפיר יכול להוציא את חברו גם בדבר אחר ממה שהוא עצמו יוצא, דלא גרע ממי שכבר יצא וא"צ כלל לצאת יד"ח שיכול להוציא את חברו, משא"כ בברכת הנהנין שא"י להוציא אא"כ שהוא בעצמו יוצא בברכה זו. אפשר שצריך המברך עצמו לצאת באותו הדבר ממש שהוא מוציא את חברו.

אולם עיקר הדברים שכתבנו לעיל שבגיד בלא"ה הקורא מכיון להוציא את הרבים במצות קריאת התורה — הם יוצאים מתוך הנחה שקריאת התורה בצבור נתקנה כדי